

Dossier radicalisering

algro

Rapport Radicalisering & Polarisation

Ledenbevraging 2022

VVSG

Bijna een decennium geleden kwamen bij diverse Vlaamse lokale besturen de eerste signalen binnen over personen waarbij de vrees leefde dat ze zouden afreizen naar Irak en Syrië in steun van groeperingen zoals Islamitische Staat. De stroom aan zogenaamde “Syriëstrijders” is sindsdien tot stand gekomen. De teller van het aantal vertrekkers in België kwam uiteindelijk op een vijfhonderdtal zogenaamde Foreign Terrorist Fighters (of FTF) te staan. Het betekende dat we binnen Europa het hoogste aantal FTF per capita afleverden. Na verloop van tijd kwam de uitstroom tot stilstand en volgens OCAD, het orgaan dat in België bevoegd is voor de dreigingsanalyse, lijkt deze uitstroom ook niet meer terug op gang te komen. Toch waarschuwt het orgaan wel voor een zekere waakzaamheid. Zo wees Gert Vercauteren, waarnemend directeur van het OCAD, in het zomernummer van ons VVSG-tijdschrift LOKAAL erop dat de zichtbaarheid van Jihadisten is verminderd maar het propagandamateriaal en de tekenen van jihadisten aangeeft dat ze nog aanwezig zijn, maar nu meer clandestien opereren.

Anno 2022 zijn er ook andere uitdagingen op het vlak van de zogenaamde “gewelddadige radicalisering”. In eerdere ledenbevragingen kwam naar boven dat na de aanslagen van 22 maart 2016 zich een reactieve voedingsbodem heeft gevormd. Zo gaf in 2018 één op vijf gemeenten aan geregeld signalen van rechts-extremistische signatuur te ontvangen. Het ging daarbij nog niet meteen over gewelddadige feiten, maar om signalen van provocatie, verheerlijken van extreme daden (vb. terreurdaden Anders Behring Breivik), dragen van swastika’s, wapenbezit en anti-islamsentimenten. De tegenbeweging zorgde meteen ook voor een toename op vlak van polarisatie. Een tendens die ook twee jaar later in 2020 werd bevestigd in onze VVSG-ledenbevraging. Opnieuw was een stijging van rechts-extremistische signalen waar te nemen, alsook een stijging van het wij-zij denken met drie op vijf Vlaamse gemeenten die polarisatie waarneemt onder de kerktoren.

Twee jaar na de laatste VVSG-ledenbevraging willen we nagaan in welke mate de Vlaamse lokale besturen te kampen hebben met signalen van “gewelddadige radicalisering” en “schadelijke

polarisatie”. In hoeverre hebben de afgelopen jaren, waarin de COVID-19 pandemie gretig heeft gewoed, breuken geslagen in de samenleving? In welke mate worden lokale besturen geconfronteerd met nieuwe vormen van extremisme? In hoeverre worden de Vlaamse lokale besturen zelf gezien als een doelwit voor radicale groeperingen? En wat zijn de verdere noden en behoeften van de Vlaamse lokale besturen binnen de aanpak van deze fenomenen?

Deze ledenbevraging kadert binnen het VVSG-project “ondersteuning van de lokale preventie van gewelddadige radicalisering en polarisatie”. Sinds 2015 ontvangt de VVSG hiervoor middelen van de Vlaams Minister van Binnenlands Bestuur en de Vlaamse regering. Op de [VVSG website](#) kan je nagaan wat de VVSG doet ter ondersteuning van de Vlaamse lokale besturen rond dit thema. Dit jaar werkten we ook samen met het Hannah Arendt Instituut en het Agentschap Integratie & Inburgering voor het opstellen van de vragen. De resultaten van deze bevraging zullen immers ook verder gebruikt worden voor "PolarProf". Dat is een project uitgevoerd door het Hannah Arendt Instituut in het kader van het opzetten van leertrajecten en -netwerken voor lokale besturen in de aanpak van online- en offline polarisatie, desinformatie en haatspraak. Als je vragen hebt over deze bevraging of meer informatie wenst over de aangehaalde projecten, kan je steeds contact opnemen met maarten.dewaele@vvsq.be of radicalisering@vvsq.be.

Het rapport is als volgt opgebouwd. In het eerste deel gaan we dieper in op de bevraging, met name hoe is de bevraging opgesteld, wie ontving er een uitnodiging om de bevraging in te vullen en wie zijn onze respondenten? In de daaropvolgende delen wordt ingegaan op de resultaten. Deze zijn gestructureerd op basis van een aantal hoofdthema's (radicalisering, polarisatie, desinformatie, beleid, LIVC R en noden & behoeften). Het rapport sluiten we af met enkele concluderende bemerkingen over de meest opvallende resultaten.

Inhoud

Samenvatting.....	5
1. Ledenbevraging.....	6
Wie kreeg de bevraging?.....	6
Representativiteit.....	6
Begrippenkader.....	7
Respondenten.....	8
2. Resultaten.....	9
2.1 Radicalisering.....	9
2.2 Polarisatie.....	20
2.3 Desinformatie.....	26
2.4 Beleid.....	28
2.5 LIVC R.....	32
2.6 Noden en Behoeften.....	38
3. Besluit.....	39
4. Bijlagen.....	47
Meer info en bronnen.....	51
Over VVSG.....	51

Samenvatting

2 op 3 gemeenten ontvangt signalen van gewelddadige radicalisering.

- Stijging van 18% in vergelijking met de ledenbevraging van 2020
- Ondanks toenemend aantal gemeenten die signalen ontvangen, toch dalende caseload
- Problematiek doet zich voornamelijk voor in verstedelijkte gebieden, maar ook 51% woongemeenten en 39% landelijke gemeenten detecteren radicaliseringssignalen
- Lokaal dreigingsbeeld wordt steeds diverser: meer signalen over politieke ideologie (rechts vs. links) en specifieke thema's (COVID-19, klimaat, dierenrechten, etc.)

Voor het eerst ontvangen lokale besturen meer signalen uit rechts-extremistische hoek (54%) in vergelijking met Salafi Jihadi geïnspireerd extremisme (51%).

- Dubbele toename rechts-extremisme: meer gemeenten ontvangen rechts-extremistische signalen (in 2020: 33%) en 35% ziet toename van het aantal dossiers
- Tegengesteld beeld bij Salafi Jihadi extremisme: stagnering van het aantal gemeenten die wordt geconfronteerd (in 2020:51%) en 53% neemt daling van het aantal dossiers waar

Impact COVID-19 pandemie: Meer dan 2 op 5 lokale besturen (43%) ervaren gewelddadige radicalisering als reactie op pandemie en 35% ziet toename van gewelddadige radicalisering gericht naar overheidsinstanties

Daling signalen polarisatie: 14% minder gemeenten geven aan polarisatie waar te nemen in vergelijking met 2020 (44% t.o.v. 58%)

- Vooral spanningen op etnisch-culturele breuklijn, maar lokale besturen stellen ook breuklijnen vast op vlak van COVID-19 en beschikbaarheid sociale woningen
- In meer dan 3 op 5 gemeenten (63%) waar polarisatie wordt waargenomen, zijn lokale besturen zelf doelwit van haatspraak en polarisatie
- Facebook vormt het kanaal waar lokale besturen polarisatie onder burgers waarnemen alsook waar ze zelf het meest frequent doelwit worden van haatspraak (zowel medewerkers als mandatarissen)

Fake news: 44% van de Vlaamse gemeenten wordt geconfronteerd met desinformatie. Dit gaat voornamelijk over COVID-19 (68%), vluchtelingenbeleid (64%) en lokaal overheidsbeleid (62%).

Beleidsmatige aanpak: 38% van Vlaamse gemeenten voert specifiek beleid om radicalisering en polarisatie aan te pakken.

- Voornamelijk verstedelijkte gebieden hebben specifiek beleid
- Gemeenten die specifiek beleid voeren zetten, meer dan andere gemeenten, in op vroegdetectie van radicale individuen, sensibilisering en vorming eerstelijnsactoren, begeleiding en opvolging radicale individuen, vergroten weerbaarheid van (risico/kwetsbare) jongeren

Steeds meer gemeenten hebben LIVC R (2020: 81%; 2022: 84%)

- Ondanks decreet blijft LIVC R een politieel bestuurlijk overleg, met beperkte deelname van Vlaamse socio-preventieve actoren
- Bijna 4 op 10 gemeenten (38%) ervaart geen moeilijkheden bij de werking van de LIVC R

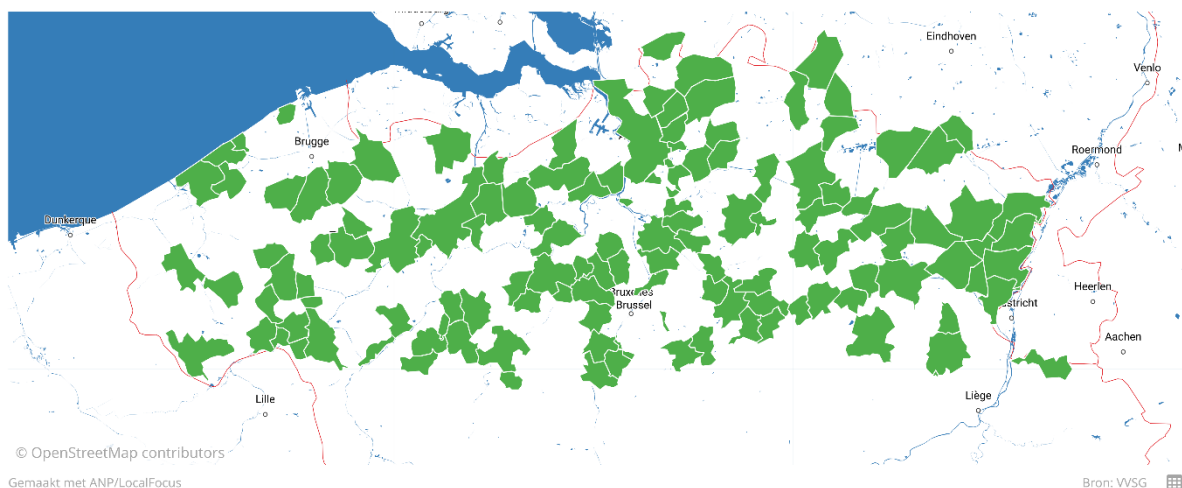
1. Ledenbevraging

Wie kreeg de bevraging?

We bezorgden de bevraging aan alle Vlaamse burgemeesters. Zij kregen 31 werkdagen om de vragenlijst in te vullen (15 mei 2022 tot 1 juli 2022). In totaal beantwoordden 116 respondenten de vragenlijst, waarvan 10 respondenten (8.62%) niet alle vragen hebben doorlopen. De 116 respondenten vertegenwoordigen 133 verschillende lokale besturen (aangezien een respondent de vragenlijst kon invullen voor één of meerdere lokale besturen). Een opvallend resultaat, in vergelijking met vorige bevragingen, is dat aanmerkelijk minder personen de vragenlijst hebben ingevuld. Twee jaar geleden waren er nog 138 respondenten, die 155 verschillende lokale besturen vertegenwoordigden, en in 2018 betrof dit 151 verschillende lokale besturen. Een mogelijke verklaring voor het lagere aantal kan liggen in een overbevraging van lokale besturen of een zekere enquêtemoedigheid. Bovendien kan het thema voor sommige lokale besturen als minder relevant of minder urgent worden beschouwd binnen hun lokale context.

VVSG Bevraging Radicalisering en Polarisatie

Deze kaart geeft de steden en gemeenten weer die de bevraging hebben ingevuld

Figuur 1: Deelnemende gemeenten aan de bevraging

Representativiteit

Aangezien het aantal respondenten ($n=133$) iets lager ligt dan de vereiste steekproefgrootte van 172 elementen (voor een betrouwbaarheidsinterval van 95%) zijn bijkomende analyses uitgevoerd. Deze analyses werden verricht om te bekijken in hoeverre onze **steekproef** (respondenten) een goeie vertegenwoordiging vormt van de Vlaamse lokale besturen (= **populatie**). Een dubbele controle werd daarbij uitgevoerd.

Als eerste werd gecontroleerd in welke mate deze steekproef een goede afspiegeling vormt van de verschillende types van gemeenten. Daarvoor werd gebruik gemaakt van de **Belfius typologie** die Belgische gemeenten indeelt in 16 verschillende clusters. Binnen dit onderzoek gingen we na in welke mate bepaalde clusters over- of ondervertegenwoordigd zijn. In tabel 1 (zie bijlage 1) werd de vertegenwoordiging van clusters binnen het totaal aantal Vlaamse gemeenten ($n=300$) vergeleken met de vertegenwoordiging van clusters binnen de steekproef ($n=133$). Daaruit valt een lichte ondervertegenwoordiging vast te stellen voor de clusters “woongemeenten” (37% i.p.v. 39%) en “landelijke gemeenten” (17% i.p.v. 21%). Voor de categorie “Grootsteden en centrumsteden” lijkt een

kleine oververtegenwoordiging (9% i.p.v. 4%) ten opzichte van de populatie. In de andere categorieën laten zich weinig verschillen aftekenen.

Daarnaast werd de geografische spreiding van de steekproef gecontroleerd aan de hand van het proportioneel aantal gemeenten per provincie. In tabel 2 (zie bijlage 2) zijn lichte verschillen waar te nemen tussen de steekproef en de populatie. Een kleine ondervertegenwoordiging is waar te nemen in West-Vlaanderen (18% t.o.v. 21%), terwijl zich een beperkte oververtegenwoordiging in de steekproef voordoet van respondenten uit Limburg (17% t.o.v. 14%).

Algemeen kunnen we vaststellen dat de steekproef in deze bevraging een representatief beeld vormt van de Vlaamse gemeenten naar type en geografische spreiding.

Begrippenkader

Bij aanvang van de rapportage is het belangrijk om te duiden hoe bepaalde centrale begrippen in deze bevraging exact werden gedefinieerd. Begrippen worden immers vaak verkeerd geïnterpreteerd of als containerbegrip gebruikt waardoor het veel van zijn betekenis verliest. In deze ledenbevraging hebben we benadrukt dat we focussen op mogelijke toxische of schadelijke effecten voor de maatschappij. Hieronder plaatsen we nog even de definities die we aan onze respondenten hebben meegegeven:

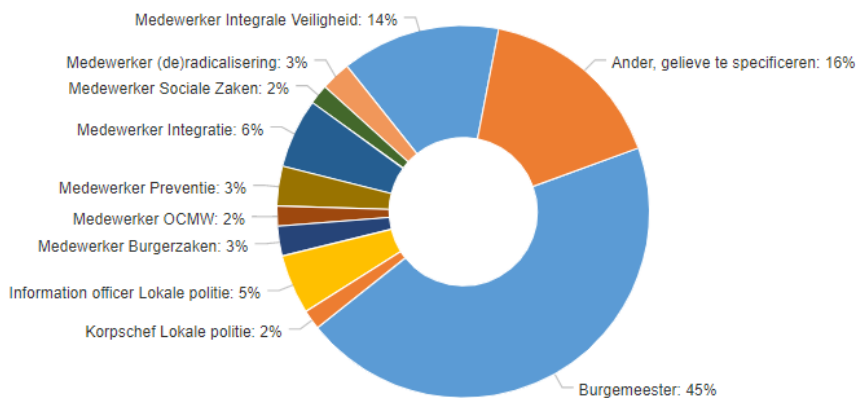
Radicalisering is een proces dat niet noodzakelijk negatief hoeft te zijn. Vele radicale ideeën hebben immers aanleiding gegeven tot verandering in de maatschappij. In deze vragenlijst focussen we ons echter op **schadelijke of gewelddadige radicalisering** wat we beschouwen als een proces dat in grote mate de houding ten aanzien van het gebruik van geweld bepaalt. Het is dus een proces dat kan leiden - maar niet noodzakelijk leidt - tot gewelddadig extremisme. Dit is namelijk de bereidheid om het gebruik van geweld te aanvaarden om extremistische doeleinden te bereiken, zonder dat daarom effectief wordt overgegaan tot het uitoefenen van geweld.

Polarisatie is op zich een neutraal gegeven. Net als “radicalisering” kan het zowel verrijkend als bedreigend zijn. Polarisatie wordt pas bedreigend of schadelijk als het focust op identiteiten in plaats van op ideeën. Er wordt niet meer op de bal gespeeld, maar op de man. Dit soort **schadelijke polarisatie** is een doorgedreven wij-zij denken, waarbij een open gesprek tussen groepen onmogelijk wordt en de sociale cohesie wordt aangetast. Dit kan uiteindelijk uitmonden in (een toename van) spanningen tussen groepen en in risico's voor de sociale veiligheid (gevoel van onveiligheid in een buurt als gevolg van gepleegde criminaliteit; (gepercipieerde) overlast of conflicten tussen groepen of burgers onderling in die buurt). Het is deze definitie van “schadelijke polarisatie” die we ook hebben toegepast in onze bevraging.

Desinformatie is informatie die doelbewust foutief is en opzettelijk zo verspreid wordt met slechte bedoelingen. Desinformatie onderscheidt zich van andere begrippen zoals malinformatie of misinformatie doordat er een onjuiste context wordt gecreëerd onder de vorm van vermomde, gemanipuleerde en gefabriceerde berichten. Bij misinformatie gaat het over foutieve informatie die niet als doel heeft om personen of instellingen schade te berokken. Terwijl malinformatie dan weer correcte informatie betreft, maar wel als doel heeft om schade te bewerkstelligen (bv. Datalekken).

Respondenten

Zoals eerder aangegeven werd de vragenlijst uitgestuurd naar de burgemeesters van de 300 Vlaamse lokale besturen. In de mail gaven we te kennen dat de bevraging door hen zelf kon ingevuld worden of dat men deze kon doorsturen naar een andere persoon die volgens hem/haar het meest geschikt zou zijn om de vragenlijst in te vullen. In de meeste gevallen (45%) werd de vragenlijst ingevuld door de burgemeester zelf. Daarnaast werd vooral de hulp ingeschakeld van medewerkers van het lokaal bestuur die werken rond integrale veiligheid (14%), integratie (6%), preventie (3%), (de)radicalisering (3%), burgerzaken (3%), sociale zaken (2%) of OCMW (2%). In een aantal gemeenten werd de vragenlijst ingevuld door de information officer¹ van de lokale politie (5%) of de korpschef (2%). Onder de categorie "Ander" vinden we onder meer de volgende functies: (adjunct) algemeen directeur, kabinetsmedewerker, noodplanningscoördinator, etc.

N 116

Figuur 2: Respondenten

¹ Information officer: Is een functie die in het kader van de Lokale Integrale Veiligheidscel inzake radicalisme, extremisme en terrorisme (LIVC R) in het leven is geroepen. De information officer zorgt voor de informatieoverdracht tussen Lokale Taskforce (overleg onder veiligheidsdiensten) en LIVC R.

2. Resultaten

De vragenlijst bevatte in totaal 76 vragen die opgebouwd zijn op basis van een zestal grote thema's:

1. Signalen radicalisering
2. Signalen polarisatie
3. Signalen desinformatie
4. Lokale beleidsaanpak radicalisering en polarisatie
5. Lokale Integrale Veiligheidscel over radicalisme, extremisme en terrorisme (LIVC R)
6. Lokale noden en behoeften

2.1 Radicalisering

Signalen

In een eerste onderdeel gingen we na in welke mate lokale besturen vandaag nog “signalen” van radicalisering ontvangen (zie tabel 1). Voor een derde van de lokale besturen (33%) bleek dit niet het geval. Zij gaven aan dat ze eigenlijk nog nooit geconfronteerd zijn geweest met dergelijke signalen. Hetgeen onmiddellijk ook betekent dat de resterende twee derde wel degelijk dergelijke signalen heeft opgepikt. Binnen deze categorie maakten we ook een opdeling naar de mate waarin de signalen de afgelopen jaren zijn toe of afgenomen. Een minderheid van elf lokale besturen ziet een stijging van de signalen op hun grondgebied. Voor 29% zijn de signalen de afgelopen jaren gestagneerd en 30% geeft dan weer aan dat de signalen eerder zijn afgenomen. Algemeen kunnen we dus stellen dat de caseload op vlak van radicaliseringsignalen eerder een dalende dan een stijgende tendens kent.

Signalen van radicalisering in absolute cijfers en %	Cluster 1: Woon-gemeenten (n= 49)	Cluster 2: Landelijke gemeenten (n=23)	Cluster 3: Economische aantrekkings (n=34)	Cluster 4: Verstedelijke gemeenten (n=12)	Cluster 5: Centrum-gemeenten (n=12)	Cluster 6: Toeristische gemeenten (n=3)	Totaal (n=133)
Ja (gelijk)	9	4	14	6	4	1	38 (29%)
Ja (stijging)	2	1	5	1	2	0	11 (8%)
Ja (daling)	14	4	10	5	5	2	40 (30%)
Ja	25 (51%)	9 (39%)	29 (85%)	12 (100%)	11 (92%)	3 (100%)	89 (67%)
Nee	24 (49%)	14 (61%)	5 (15%)	0 (0%)	1 (8%)	0 (0%)	44 (33%)

Tabel 1: Signalen van radicalisering verdeeld per cluster

Vergelijken we de huidige resultaten met deze van de laatste ledenbevraging twee jaar geleden, dan zien we een vrij gelijkaardig beeld op vlak van het aantal gemeenten die een stijging van de caseload kent, ook toen werd dit door 8% van de respondenten aangekruist. Opvallend verschil is dat, ondanks de eerder dalende caseload, toch meer gemeenten dan twee jaar geleden aangeven dat ze signalen ontvangen. Twee jaar geleden was dit het geval bij ongeveer 3 op 5 gemeenten (59%), terwijl uit de huidige bevraging blijkt dat 2 op 3 gemeenten (67%) signalen van radicalisering waarneemt. Dit lijkt stillaan een tendens te worden, aangezien ook twee jaar geleden een toename werd vastgesteld ten opzichte van 2018 (48%).

Kunnen we hier dan ook spreken over een toename van radicaliseringssignalen in Vlaanderen? Mogelijks, maar niet noodzakelijk. Een eerste verklaring ligt er mogelijks in dat er net meer aandacht vanuit het lokaal bestuur gaat naar het opvangen van mogelijke radicaliseringssignalen. Zo werden de lokale besturen de afgelopen jaren sterk aangemoedigd en zelfs verplicht om een LIVC R op te richten op gemeente of politiezone niveau. Door het organiseren van een dergelijk platform waar signalen van radicalisering kunnen besproken worden zijn er mogelijks vandaag ook meer gemeenten die aangeven dat ze worden geconfronteerd met radicalisering. Terwijl dergelijke signalen misschien voorheen niet of onvoldoende aan de oppervlakte kwamen. Een mogelijke alternatieve verklaring is dat lokale besturen stillaan ook de verscheidenheid op vlak van “gewelddadige radicalisering” waarnemen. De term “radicalisering” werd vooral gelanceerd in tijden waarin diverse personen de vlucht namen om te strijden voor hun kalifaat en het Salafi Jihadi terrorisme zware schade aanrichtte. Hierdoor werd de term “radicalisering” sterk vereenzelvigd met een religieus Islamistisch geïnspireerd discours, waardoor lokale besturen die niet werden geconfronteerd met dergelijk fenomeen mogelijks in eerdere bevragingen geen melding hebben gemaakt van radicalisering. Tot slot is het niet onlogisch dat meer gemeenten radicalisering ervaren, aangezien de signalen mogelijks ook lokaal meer zichtbaar worden. Zo gaf OCAD in hun [jaarverslag 2021](#) aan dat het dreigingsbeeld onder invloed van COVID-19 meer diffuus is geworden waarbij niet enkel de klassieke opdeling in termen van radicale groeperingen in het oog springen maar ook tegenbewegingen rond diverse thema’s meer in beeld komen (bijvoorbeeld de beweging tegen COVID-19 maatregelen, gele hesjes, etc.) waarbij personen met diverse motieven elkaar vinden in een gemeenschappelijke boodschap, die bovendien ook vaak gericht is naar een gedeelde vijand – de (lokale) overheid.

Ondanks meer gemeenten signalen van radicalisering opvangen, valt ook op dat de overgrote meerderheid aangeeft dat de caseload eerder stagneert of zelf dalende is. Een tendens die ook in de [ledenbevraging van 2020](#) al aan het licht kwam. Toch geven nu meer gemeenten aan dat de signalen zijn gestagneerd (29% i.p.v. 17% in 2020) en zijn er iets minder gemeenten waar de signalen zijn afgenomen (30% i.p.v. 34%).

Bij het analyseren van de resultaten ten opzichte van de Belfius typologie (zie tabel 1) springt in het oog dat vooral verstedelijkte gebieden (cluster 4 & 5) en toeristische gemeenten worden geconfronteerd met signalen van radicalisering. Landelijke- (39%) en woongemeenten (51%) blijken toch in mindere mate dergelijke signalen op te vangen. In de ledenbevraging van twee jaar geleden werden gelijkaardige resultaten teruggevonden. Toen stelden we ook de vraag of deze gemeenten effectief minder worden geconfronteerd met signalen van radicalisering. Uit die analyse bleek toen immers dat deze gemeenten vaak geen lokaal contactpersoon hebben aangesteld, noch een specifiek beleid hebben ontwikkeld rond deze thematiek. Eenzelfde conclusie moeten we ook dit jaar maken aangezien nog steeds blijkt dat zowel woon- als landelijke gemeenten in veel mindere mate een specifiek beleid uitvoeren (zie 2.3) of een specifiek contactpersoon hebben aangesteld om de problematiek op te volgen. Een mogelijke verklaring is dus dat binnen deze gemeenten minder aandacht gaat naar het detecteren van signalen. Daarnaast is het ook niet ondenkbaar dat de thematiek minder opspeelt in minder bevolkte gebieden in vergelijking met een grootstedelijke context.

Een ander opmerkelijk resultaat uit de vorige bevraging was dat de helft van de gemeenten (32/64) die nog nooit signalen van radicalisering hadden ontvangen, wel hadden aangeduid dat ze signalen van polarisatie hadden ontvangen. Een dergelijk resultaat vinden we deze keer niet terug. Ongeveer twee derden van de gemeenten (67%) die geen signalen van radicalisering ontvangen, geven aan ook nog geen polarisatie waar te nemen binnen hun gemeente. Binnen de totale steekproef gaat dit om 23% van de Vlaamse lokale besturen (31/133) die geen radicalisering, noch polarisatie waarneemt. Plaatsen we deze laatste groep binnen de Belfiuscluster, dan zien we opnieuw een duidelijke oververtegenwoordiging (27/31) van woon- en landelijke gemeenten. Zoals twee jaar geleden kunnen hier twee mogelijke verklaringen aan worden gekoppeld. Zo kan het in eerste instantie zijn dat de

respondenten een zeker spanningsveld ervaren tussen diverse “gemeenschappen” in de gemeente die niet noodzakelijk doorgroeit tot hoogoplopende spanningen die zich veruitwendigen in radicaal of extreem gedrag. Aan de andere kant is het, zoals al eerder aangegeven, mogelijk dat de term “radicalisering” voor vele respondenten nog te veel doet denken aan “Syriëstrijders” en extremisme waarin men zich baseert op een islam fundamentalistische ideologie, waardoor bepaald gedrag niet als “radicaal” wordt bestempeld.

Uitingsvormen

Sinds 2016 neemt de VVSG tweejaarlijks een ledenbevraging af rond de thematieken van radicalisering en polarisatie. Lokale besturen hebben daarbij steeds aangegeven dat het merendeel van de signalen van gewelddadige radicalisering gebaseerd waren op een Islamistisch of Salafi Jihadi discours. Op dat vlak zien we nu een kentering (zie tabel 2). Voor het eerst zijn er namelijk meer lokale besturen die signalen van rechts geïnspireerd extremisme (54%) ontvangen dan signalen van Islamistisch geïnspireerd extremisme (51%). Geheel onverwacht is dit resultaat niet, aangezien het in de lijn ligt met de tendens uit de vorige ledenbevraging. Bovendien stijgen de signalen rond rechts-extremisme al een aantal jaar. Zo valt, net zoals in de vorige ledenbevraging, opnieuw een dubbele stijging te noteren. Enerzijds zijn er meer gemeenten die rechts-extremistische signalen (54% i.p.v. 33%) waarnemen en, anderzijds, ziet 35% van de respondenten een toename van het aantal cases met rechts-extremistische signatuur.

Een ander beeld speelt zich af bij het Islamistische/Salafi jihadistisch gegrond extremisme. Net zoals bij de vorige ledenbevraging geeft opnieuw 51% van de lokale besturen aan dat ze lokaal signalen uit deze verschijningsvorm waarnemen. Met dit resultaat blijft het Salafi Jihadisme wel nog steeds de op één na meest waargenomen uitingsvorm, maar blijft het proportioneel dus op eenzelfde koers als in 2020. Bovendien zet ook de tendens zich verder dat de caseload van deze uitingsvorm afneemt. In 2020 gaf reeds 58% aan dat de caseload dalende was en, ook nu, stelt 53% van de respondenten dat er steeds minder cases binnenkomen van Islamistisch of Salafi Jihadi extremisme.

Vormen van radicalisering	Toegenomen	Gestabiliseerd	Afgenomen	Totaal (n=133)
Rechts-extremisme	25 (35%)	34 (47%)	13 (10%) ²	72 (54%)
Islamistisch/ Salafi Jihadi extremisme	2 (3%)	30 (44%)	36 (53%)	68 (51%)
COVID-19 radicalisering	18 (32%)	15 (26%)	24 (42%)	57 (43%)
Anti-overheid radicalisering	21 (46%)	17 (37%)	8 (17%)	46 (35%)

² De resultaten worden afgerond naar boven waardoor de totale som vaak iets hoger is dan 100%

Radicale motorbendes	3 (8%)	28 (70%)	9 (23%) ²	40 (30%)
Links-extremisme	4 (11%)	19 (51%)	14 (38%)	37 (28%)
Milieu - en klimaat-radicalisering	12 (38%)	14 (44%)	6 (19%)	32 (24%)
Dierenrechten-radicalisering	1 (4%)	21 (75%)	6 (21%)	28 (21%)
Ultranationalistische organisatie	2 (8%)	21 (81%)	3 (12%) ²	26 (20%)
Sekten en sektarische organisatie	5 (21%)	12 (50%)	7 (29%)	24 (18%)

Tabel 2: Uitingsvormen van radicalisering

Naast deze twee meest voorkomende vormen zijn er twee nieuwe categorieën die hoog scoren, met name COVID-19 gerelateerde (43%) en anti-overheidsradicalisering (35%). De impact van de pandemie blijkt dus ook op vlak van samenlevingsproblematieken een enorme rol te spelen. Daarnaast zien we ook een toename in links-extremisme (28% i.p.v. 5%), milieu-en klimaatactivisme (24% i.p.v. 3%), dierenrechten (21% i.p.v. 1%), ultranationalisme (20% i.p.v. 4%) en sekten en sektarische organisaties (18% i.p.v. 1%) ten opzichte van de ledenbevraging in 2020.

Uitingsvormen	Cluster 1: Woon-gemeente n (n= 49)	Cluster 2: Landelijke gemeenten (n=23)	Cluster 3: Economische aantrekkings (n=34)	Cluster 4: Verstedelijkte gemeenten (n=12)	Cluster 5: Centrum-gemeente n (n=12)	Cluster 6: Toeristische gemeenten (n=3)	Totaal (n=133)
Rechts-extremisme	18 (37%)	9 (39%)	23 (68%)	10 (83%)	11 (92%)	1 (33%)	72 (54%)
Islamistisch/Salafi Jihadi extremisme	18 (37%)	5 (22%)	25 (74%)	9 (75%)	10 (83%)	1 (33%)	68 (51%)
COVID-19 radicalisering	15 (31%)	7 (30%)	18 (53%)	7 (58%)	9 (75%)	1 (33%)	57 (43%)
Anti-overheid radicalisering	13 (27%)	5 (22%)	14 (41%)	6 (50%)	8 (67%)	0 (0%)	46 (35%)
Radicale Motorbendes	11 (22%)	3 (13%)	16 (47%)	5 (42%)	4 (33%)	1 (33%)	40 (30%)

Links-extremisme	9 (18%)	4 (17%)	14 (41%)	5 (42%)	4 (33%)	1 (33%)	37 (28%)
Milieu - en klimaat-radicalisering	11 (22%)	3 (13%)	10 (41%)	3 (25%)	5 (42%)	0 (0%)	32 (24%)
Dierenrechten-radicalisering	11 (22%)	2 (9%)	10 (41%)	1 (8%)	4 (33%)	0 (0%)	28 (21%)
Ultranationalistische organisatie	8 (16%)	3 (13%)	11 (32%)	1 (8%)	3 (25%)	0 (0%)	26 (20%)
Sekten en sektarische organisatie	8 (16%)	2 (9%)	10 (41%)	1 (8%)	3 (25%)	0 (0%)	24 (18%)

Tabel 3: Uitingvorm opgedeeld per Belfiuscluster

Analyses vanuit de Belfius typologie geven aan dat rechts-extremisme in vrijwel alle cluster, op één na (economisch aantrekkelijke gemeenten), als hoogste uitingvorm naar voor komt. Het toont aan dat deze signalen zowel in centrumsteden als op het platteland worden opgemerkt. Daarnaast kan niet genegeerd worden dat ook Islamistische of Salafi Jihadi geïnspireerde extremisme alomtegenwoordig blijft in diverse gemeenten. Enkel binnen de cluster “landelijke gemeenten” scoort deze uitingvorm beduidend lager.

Tot slot werd per uitingvorm de vraag gesteld aan de respondent om te verduidelijken in hoeverre de uitingvorm een bedreiging vormde voor het samenleven en de veiligheid in de gemeente. Salafi Jihadi extremisme wordt daarbij door de meeste respondenten aanzien als de grootste bedreiging (58%), gevolgd door anti-overheidsradicalisering (56%) en radicale motorbendes (53%). Pas op de vierde plaats vinden we rechts-extremisme terug met 49% van de respondenten die hierin (mogelijks) een bedreiging ziet voor het samenleven en de veiligheid. Fenomenen die het minst een bedreiging vormen voor lokale besturen zijn radicalisering op vlak van milieu -en klimaat, dierenrechten en ultranationalisme.

Uitingvormen/ Bedreiging voor het samenleven en de veiligheid	Geen bedreiging	Mogelijks een bedreiging	Ja, dit vormt momenteel een bedreiging	Ja, dit vormt de grootste bedreiging	Totaal
Rechts-extremisme	30 (51%)	24 (41%)	4 (7%)	1 (2%)	59 (100%)
Islamistisch/ Salafi Jihadi extremisme	24 (42%)	28 (49%)	4 (7%)	1 (2%)	57 (100%)
COVID-19 radicalisering	32 (71%)	12 (27%)	1 (2%)	0 (0%)	45 (100%)
Anti-overheid radicalisering	16 (44%)	19 (53%)	1 (3%)	0 (0%)	36 (100%)

Radicale Motorbendes	14 (47%)	16 (53%)	0 (0%)	0 (0%)	30 (100%)
Links-extremisme	19 (68%)	6 (21%)	3 (11%)	0 (0%)	28 (100%)
Milieu - en klimaat-radicalisering	21 (81%)	5 (19%)	0 (0%)	0 (0%)	26 (100%)
Dierenrechten-radicalisering	16 (73%)	6 (27%)	0 (0%)	0 (0%)	24 (100%)
Ultranationalistische organisatie	13 (72%)	3 (17%)	2 (11%)	0 (0%)	18 (100%)
Sekten en sektarische organisatie	11 (69%)	5 (31%)	0 (0%)	0 (0%)	16 (100%)

Tabel 4: Uitingsvormen naar bedreiging samenleven en veiligheid

Rapportage van signalen

Een sterke gelijkenis met de resultaten uit de vorige ledenbevraging zien we op vlak van de zogenaamde “leveranciers” van signalen van radicalisering (zie bijlage 4). Opnieuw geven de Vlaamse lokale besturen aan dat de lokale politie (91%) hun hoofdleverancier is en daarmee dus het vaakst signalen van radicalisering aanbrengt. Naast de lokale politie blijkt ook deze maal het OCMW (59%) en de school (53%) een plek in te nemen op respectievelijk plaats 2 en 3. Andere leveranciers zijn: gemeente (43%), burgers (37%), burgemeester (32%), jeugdwerk (22%), OCAD (21%), parket (18%), CLB (18%) en diverse andere actoren.

Bij het verder doorvragen over de manier waarop lokale besturen een zicht proberen te krijgen op radicalisering valt op dat beeldvorming vooral gebeurt binnen de LIVC R (85%). Daarnaast zijn het vooral de veiligheidsdiensten die zorgen voor een beeld van de bedreiging met rapportages door de lokale politie (74%) en informatie door veiligheidsdiensten zoals OCAD en Staatsveiligheid (44%).

Hoe probeert u zicht te krijgen op signalen van radicalisering? Meerdere antwoorden zijn mogelijk

	Aantal	% van de antwoorden	%
Bespreking op LIVC R	58		85%
Rapportage door de lokale politie	50		74%
Informatie door veiligheidsdiensten (OCAD, Staatsveiligheid)	30		44%
Opvolgen van sociale media	27		40%
Bevraging bij scholen	18		26%
Bevraging van eerstelijnsactoren	14		21%
Informatie door het parket	13		19%
Wijkanalyse	12		18%
Bevraging bij burgers	8		12%
Ander, gelieve te specificeren	8		12%
Online meldpunt	2		3%
Niet, we weten niet hoe het in kaart te brengen	2		3%
Niet	1		1%

N 68

Figuur 3: Leveranciers van signalen van radicalisering

Casuïstiek

Om te achterhalen op welke manier respondenten binnen het lokaal bestuur worden geconfronteerd met radicalisering werd de vraag gesteld om per uitingsvorm een voorbeeld te geven van de casuïstiek die lokaal speelt. Op deze manier proberen we na te gaan hoe de caseload er in Vlaanderen uitziet en welke problemen lokaal naar boven komen.

Islamistische/Salafi Jihadi radicalisering

Ondanks de relatieve dalende caseload van Islamistische of Salafi Jihadi extremisme blijven de Vlaamse lokale besturen toch waakzaam. Een meerderheid van de respondenten (49%) geeft dan ook aan dat deze vorm mogelijks een bedreiging kan vormen voor het samenleven en de veiligheid. Voor 5 gemeenten in onze steekproef vormt deze vorm momenteel al een grote bedreiging, waarbij 1 gemeente zelf aanstipt dat deze de grootste bedreiging voor hen vormt.

Bij het doorvragen naar voorbeelden vanuit deze hoek, botsen we nog steeds op de FTF-problematiek die vorig decennia tot stand kwam. Diverse respondenten geven daarbij een aantal voorbeelden van teruggekeerde Syriëstrijders die zich inmiddels in de gemeente hebben gevestigd, maar die niet onmiddellijk voor een concreet gevaar of dreiging zorgen.

Toch wel enkele Syriëstrijders gehad in onze gemeente, waarbij de familie of aanverwanten hier nog wonen (Gemeente A, Gemeente met economische aantrekking)

Teruggekeerde Syriëstrijder die zich in de gemeente gevestigd heeft (Gemeente B, Gemeente met economische aantrekking)

Verder volgen de besturen een aantal individuen op die mogelijks vatbaar zijn voor een radicaal gedachtegoed of extreme gedragingen. Het gaat over individuen die zich niet thuis voelen in de maatschappij, vreemde gedragingen stellen of bepaalde uitspraken doen die aantonen dat het individu verder dient te worden opgevolgd en/of een specifieke begeleiding nodig heeft. In diverse gevallen gaat het gedrag ook gepaard met een geestelijke problematiek.

Persoon voelt zich misbegrepen door de maatschappij. Wil meer financiële steun krijgen en misbruikt de naam van Allah. Hij dreigt soms feiten te plegen als hij niet verder geholpen wordt. Heeft psychische problemen (Gemeente C, centrumgemeente)

Haatboodschappen tegen meisjes/vrouwen; gewelddadig gedrag op school/speelplaats; plotse en langdurige afwezigheid op school (Gemeente D, Gemeente met economische aantrekking)

Een extra katalysator binnen het proces van radicalisering lijkt in diverse gevallen het contact via sociale media. Via de online wereld treden voornamelijk jongeren in contact met erg radicale ideeën van bepaalde groeperingen.

Jongeren die online in contact komen met extremistische organisaties en via deze weg beïnvloed worden (Gemeente E, centrumgemeente)

Madkhalitische salafisten zijn erg actief op internet en de sociale media. Ze onderschrijven de standpunten van de Saoedische religieuze elite en hanteren tegelijkertijd een communicatiestrategie waarbij hun beweging wordt voorgesteld als een partner van de autoriteiten in de strijd tegen het terrorisme. Toch verwerpen madkhalieten geenszins het

concept 'jihad' en deinzen ze er niet voor terug geweld te gebruiken om de belangen van de Saoedische staat te verdedigen. Door een zwart-wit wereldbeeld uit te dragen en vast te houden aan het idee van een breuk met de als ongelovig aangemerkte Belgische samenleving, zou het madkhalitisch salafisme bovendien een voedingsbodem kunnen vormen voor een latere radicalisering van zijn leden. (Gemeente F, centrumgemeente)

Tot slot valt op te merken dat er een hele resem aan problematische situaties wordt opgesomd door de respondenten zoals ongepaste uitspraken, persoonlijke dreigbrieven/doodsbedreigingen, onverdraagzaamheid ten aanzien van niet-moslims, vrouwelijke assistente als begeleider weigeren, etc.

Rechts-extremistische radicalisering

De lokale besturen geven deze uitingsvorm niet enkel aan als meest voorkomend, maar zien hier ook een bepaald mogelijk gevaar in schuilen. Iets meer respondenten, in vergelijking met Salafi Jihadi geïnspireerde radicalisering, zien deze vorm nog niet meteen als een concrete bedreiging voor het samenleven en de veiligheid (51%). Maar ook hier geven opnieuw 5 lokale besturen aan dat deze uitingsvorm net wel een grote bedreiging vormt, met opnieuw één bestuur die deze vorm als de grootste bedreiging noteert.

In eerste instantie verduidelijken een aantal respondenten hun bovenstaande keuze op vlak van dreigingsbeeld. In de ene gemeente of stad wordt deze uitingsvorm als een veiligheidsproblematiek aanzien, terwijl in andere gemeenten dit als een samenlevingsproblematiek en eerder beschouwd wordt als een ondermijning van de democratie.

Deze vorm van rechts-extremistische radicalisering is meer een bedreiging voor het samenleven in onze stad (ondermijnend), minder een bedreiging voor de veiligheid in deze gemeente. Het gaat meer over aanzetten tot haat, voedingsbodem versterken voor negatieve polarisering en radicalisering. vbn van haatspraak (online en offline) en haat-attitudes/gedrag. (Gemeente G, centrumgemeente)

Rechts-extremisme blijft een grote bezorgdheid zowel naar beeldvorming als wat betreft het opstarten van gerechtelijke onderzoeken. De casussen worden zelden besproken op het LIRC omdat het merendeel wordt behandeld op het LTF en er weinig nazorg nodig is of een insteek via de welzijnsdiensten niet mogelijk is. Het recht-extremisme navigeert veelal onder de radar tot er zich effectieve incidenten voordoen. (Gemeente H, centrumgemeente)

De signalen die naar boven komen vertonen ook vaak een sterke link met haatdragende berichten via het online medium. Een resem aan voorbeelden worden door de respondenten opgesomd en tonen een klimaat van openlijk racisme, stigmatisering, polarisatie en (doods)bedreigingen:

Haat naar vreemden stijgt. Bepaalde personen posten openlijk op sociale media haatdragende boodschappen naar vreemdelingen toe, daar waar men vroeger gematigder was. (Gemeente C, centrumgemeente)

Opruiend taalgebruik via sociale media. Stigmatiserende uitspraken naar mensen met andere huidskleur. (Gemeente I, Woongemeente)

Polarisering en radicalisering op sociale media. Bepaalde mensen laten zich hiertoe beïnvloeden en reageren eerder met geweld i.p.v. taal. (Gemeente J, Woongemeente)

Een aantal respondenten halen aan dat deze uitingsvorm een toename heeft gekend naar aanleiding van de COVID-19 pandemie en het daarbij versterkende effect van desinformatie en complottheorieën

We vangen signalen op bij meer en meer mensen, ook bij jongeren, die duidelijk en sinds Corona openlijk racistisch, extremistisch, ... zijn. Deze worden ook vaak gekoppeld aan mogelijke complottheorieën n.a.v. de gebeurtenissen met Jurgen Conings (Gemeente K, Verstedelijkte gemeente)

Er werd een oproep gelanceerd tegen de komst van een moskee, terwijl er geen sprake was van een gekende aanvraag tot moskee (Gemeente L, Woongemeente)

Rechts-extremistische groeperingen winnen aan populariteit en creëren bewust een onveiligheidsgevoel bij de lokale bevolking (Gemeente M, Landelijke gemeente)

COVID-19 gerelateerde radicalisering

Een ander beeld valt op te merken bij de uitingsvorm die door lokale besturen als derde hoogste wordt geclassificeerd. De COVID-19 gerelateerde radicalisering wordt dan wel door vele respondenten waargenomen, maar 7 op 10 gemeenten ziet hier niet onmiddellijk een grote bedreiging voor het samenleven en de veiligheid. Voor de resterende 29% lijkt toch enige waakzaamheid op zijn plaats en 1 lokaal bestuur geeft aan dat deze vorm momenteel al een bedreiging vormt.

Uit de voorbeelden blijkt dat het signaleren van deze uitingsvorm ook sterk verbonden is met de urgentie en de mate waarin bepaalde COVID-19 maatregelen van toepassing zijn. Op het moment van de afname van de bevraging (midden mei tot eind juni 2022) waren de meeste maatregelen ondertussen niet langer van kracht, waardoor de kritiek op beleidsbeslissingen en de voedingsbodem voor verdere radicalisering (deels) werd weggenomen.

Het speelt minder nu de situatie met COVID-19 wat afneemt, maar de breuklijn in de samenleving is zichtbaar. Weinig remmingen in de discussies en zeer persoonlijke actie/reactie. (Gemeente I, Woongemeente)

De meeste signalen die binnenkomen rond deze vorm worden vooral gekoppeld aan het verspreiden van desinformatie/fake news en bepaalde theorieën waarbij de overheid wordt gewantrouwd.

Enkele individuen verspreiden frequent fake informatie via sociale media en gebruiken grove taal naar mensen die oproepen tot gebruik van gezond verstand. (Gemeente N, Woongemeente)

Vanuit het werkveld krijgen we signalen dat mensen steeds meer geloof hechten aan fake news en complottheorieën. (Gemeenten O, centrumgemeente)

Voor sommige mensen zijn wij onderdeel van het grote complot en die zijn alle vertrouwen in de overheid, de media kwijt. Er was ook wat beweging rond Jurgen Conings en enkele mensen zitten nog altijd met vragen en 'ideeën'. (Gemeente J, Verstedelijkte gemeente)

En ook binnen deze uitingsvorm valt de impact van sociale media niet te ontkennen. Diverse respondenten halen aan dat deze media een dragende kracht vormen voor de beweging.

Op sociale media viel toch heel vaak kritiek te horen op beleidsbeslissingen van de lokale overheid omtrent (beperkende) covidmaatregelen of het afgelasten van bepaalde

evenementen. Maar het bleef bij die commentaren. (Gemeente A, Gemeente met economische aantrekking)

Voornamelijk op sociale media krijgen we reactie, op elke post vanuit de gemeente of de eerstelijnszone (ELZ) werd gereageerd door non-believers op een erg agressieve manier (Gemeente P, woongemeente)

Tot slot zijn er ook lokale besturen die ondertussen een aantal aanvragen hebben ontvangen van burgers om zich ambtshalve te schrappen omdat de burgers geen deel meer willen uitmaken van de staatstructuur en de democratische vertegenwoordiging.

Het gaat over petitie's, het schrijven van enkele burgers dat zij met gemeentebestuur niets meer te maken willen hebben en bijgevolg ook niet wensen aangeschreven te worden op straf van boete. (Gemeente Q, woongemeente)

We hebben brieven ontvangen waarmee individuen zich willen uitschrijven uit de staatstructuren en democratische vertegenwoordigingen (Gemeente R, kustgemeente)

Anti-overheidsradicalisering

Dicht aanleunend bij de bovenstaande uitingsvorm, alsook sterk gevoed door de COVID-19 pandemie, is radicalisering die zich kant ten aanzien van overheidsinstanties. Desalniettemin, wordt deze vorm door de respondenten aanzien als een grotere bedreiging dan COVID-19 radicalisering. Ruim de helft (56%) ziet in deze radicalisering een bedreiging voor het samenleven en de veiligheid in de gemeente. Bij de voorbeelden benadrukken de respondenten vooreerst de duidelijke link met de pandemie en stellen ze vast dat burgers dit aangrijpen om geen lokale belastingen te betalen of bedreigingen te uiten ten aanzien van mandatarissen.

In tijden van corona zien we duidelijk een opmars van anti-overheid. Heeft ook te maken met het hele online verhaal waar mensen sneller toegeleid worden naar gelijkgestemden. En die worden daar wel degelijk beïnvloed. (Gemeente E, centrumgemeente)

Haatdragende berichten worden naar de lokale overheid gestuurd. Dit onder andere in nasleep van de opgelegde Covid maatregelen (Gemeente C, centrumgemeente)

Het lokaal bestuur ontving de afgelopen weken enkele brieven, gericht aan de burgemeester. Het gaat om brieven, waarin de persoon in kwestie zich beriep op de soevereine rechten van de mensen om zichzelf als 'echte mens' uit te roepen. (Gemeente G, centrumgemeente)

Andere vormen van radicalisering

Buiten de vier meest voorkomende uitingsvormen geven de respondenten ook diverse voorbeelden van andere vormen van radicalisering. Het geeft alvast de diversiteit aan van groeperingen en personen die het lokale bestuur verder opvolgt. Hieronder een overzicht van de verschillende politieke, religieuze en andere ideologische opvattingen.

Verschillende personen die deel uitmaken of wensen deel uit te maken (prospects, hangarounds, ...) van criminele motorbendes zijn woonachtig op ons grondgebied. Lokale jongerenbendes pogen hulp te zoeken bij deze personen om hun lokale geschillen te regelen. (Gemeente M, Landelijke gemeente)

In onze gemeente is een handelszaak gesloten wegens dierenverwaarlozing: de volkswaarde (over verwaarlozing) nam enorm toe, alweer via social media, en nam onrustwekkende

proporties aan (oproep de zaak te bestormen en inboedel kort en klein te slaan) (Gemeente S, Landelijke gemeente)

Bovendien zien lokale besturen dat er rond sommige thema's net ook een samensmelting plaatsvindt van personen en groepen met diverse ideologische strekkingen die elkaar vinden op specifieke thema's.

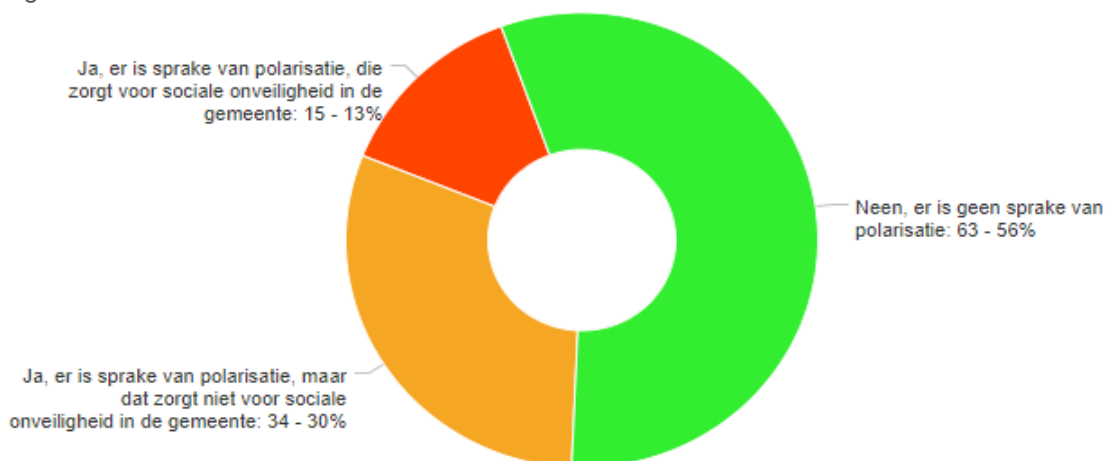
Activisten sluiten ook aan bij rechts en links ikv corona, anti overheid,... Moeilijk om hier zicht op te krijgen gezien de groep zeer groot wordt en de achterliggende intenties minder duidelijk zijn. In lokale acties, betogingen, online groepen, festivals,... (Gemeente E, centrumgemeente)

2.2 Polarisatie

Signalen

In een tweede hoofdstuk gaan we na in welke mate de lokale besturen schadelijke polarisatie (zie definitie in begrippenkader, p. 7) ervaren. Een eerder opvallende vaststelling betreft de daling van het aantal lokale besturen die polarisatie waarnemen. Twee jaar geleden werd polarisatie nog waargenomen in bijna 3 op 5 gemeenten (58%). Dat aantal blijkt nu gedaald tot 44% waardoor het proportioneel terugzakt tot het niveau van de ledenbevraging in 2018 (toen 43%). Een mogelijke verklaring voor deze terugval kan liggen in een bepaald tijdseffect. De vorige ledenbevraging werd namelijk afgenomen, gedurende de eerste coronagolf, in juni/juli 2020. Mogelijks hebben de respondenten toen een sterkere maatschappelijke spanning ervaren vanwege de abrupte nieuwe situatie. De huidige ledenbevraging, daarentegen, is net afgenomen wanneer de meeste COVID-19 maatregelen zijn afgebouwd waardoor de respondenten mogelijks een daling van het aantal signalen op dit vlak hebben waargenomen.

De aanwezige polarisatie blijkt in de meeste gevallen geen bezorgdheid op te wekken. Bijna 1 op 3 gemeenten geven aan dat de polarisatie niet zorgt voor sociale onrust of onveiligheid. Toch zijn er ook gemeenten waar het alarmpeil op dit vlak is bereikt. Net zoals twee jaar geleden stipt ongeveer 1 op 8 Vlaamse gemeenten (13%) aan dat de polarisatie in hun gemeente net wél leidt tot sociale onveiligheid.

Figuur 4: Signalen polarisatie

Wanneer de resultaten in het licht worden gehouden van de Belfiuscluster valt een gelijkaardig beeld op als bij de signalen van radicalisering (zie tabel 4). Ook hier valt op dat voornamelijk de verstedelijkte gebieden af te rekenen krijgen met sociale onrust en onveiligheid als gevolg van de aanwezige polarisatie. Maar liefst 10 van de 11 centrumsteden ervaren polarisatie. Terwijl amper 17% landelijke- en 38% woongemeenten enige vorm van polarisatie ervaren. Toch is ook hier moeilijk om de conclusie te trekken dat dit fenomeen louter een grootstedelijke problematiek behelst. Zoals reeds eerder aangehaald kan een onderrapportage plaatsvinden bij gemeenten die geen specifiek beleid voeren op dit thema of geen capaciteit hebben om dit thema op te volgen. Bovendien is “polarisatie” een abstract begrip dat vaak pas wordt vastgesteld wanneer er eerder gesensibiliseerd is over de problematiek of wanneer een incident in verband wordt gebracht met onderhuidse maatschappelijke spanningen of polarisatie. Dit maakt het voor gemeenten die niet specifiek werk maken van een beleidsmatige aanpak des te moeilijker om mogelijke signalen te detecteren en een geschikte aanpak uit te werken.

Signalen van Polariserende absolute cijfers en %	Cluster 1: Woon-gemeenten (n= 47)	Cluster 2: Landelijke gemeenten (n=23)	Cluster 3: Economische aantrekkings (n=33)	Cluster 4: Verstedelijkte gemeenten (n=12)	Cluster 5: Centrum-gemeenten (n=11)	Cluster 6: Toeristische gemeenten (n=3)	Totaal (n=129)
Ja, polariserende zorgt voor onrust en onveiligheid	6 (13%)	0 (0%)	4 (12%)	4 (33%)	4 (36%)	0 (0%)	18 (14%)
Ja, maar geen onrust en onveiligheid	11 (23%)	4 (17%)	13 (39%)	2 (17%)	6 (55%)	1 (33%)	37 (29%)
Neen	30 (64%)	19 (83%)	16 (48%) ³	6 (50%)	1 (13%) ³	2 (67%)	74 (57%)

Tabel 5: Signalen polarisatie per Belfiuscluster

Breuklijnen

De dynamiek van polarisatie kenmerkt zich omwille van een doorgedreven wij-zij denken waarbij een breuklijn ontstaat tussen groepen in de samenleving. Deze groepen komen vaak lijnrecht tegenover elkaar te staan omwille van hun opvattingen ten aanzien van een bepaald thema. Zoals in het begrippenkader toegelicht hoeft polarisatie niet noodzakelijk negatief te zijn. Een politiek debat bijvoorbeeld is bij voorbaat een bron van polarisatie waarbij vaak tegengestelde opvattingen worden uitgesproken en de discussie ten gronde wordt gevoerd. Schadelijk wordt het pas wanneer de tegenstellingen niet langer focussen op het inhoudelijke, maar wanneer er gefocust wordt op bepaalde identiteiten. Kortweg wordt er niet meer op de bal gespeeld, maar op de man. Het is ook die achtergrond die we aan onze respondenten hebben meegegeven toen er werd gevraagd welke breuklijn(en) zij vaststellen in hun gemeente en in welke mate deze zorgen voor sociale onveiligheid.

Binnen de respondenten die aangeven dat polarisatie speelt in hun gemeente haalt maar liefst 96% (45/47) aan dat “ethniciteit & cultuur” als breuklijn fungeert in de maatschappij. Een meerderheid (57%) nuanceert weliswaar dat deze bestaande polarisatie in hun gemeenten niet tot sociale onrust of onveiligheid leidt. Voor bijna 2 op 5 gemeenten (39%), daarentegen, is dit wel het geval en bij zes gemeenten (13%) zorgt deze breuklijn zelfs voor de grootste bezorgdheid.

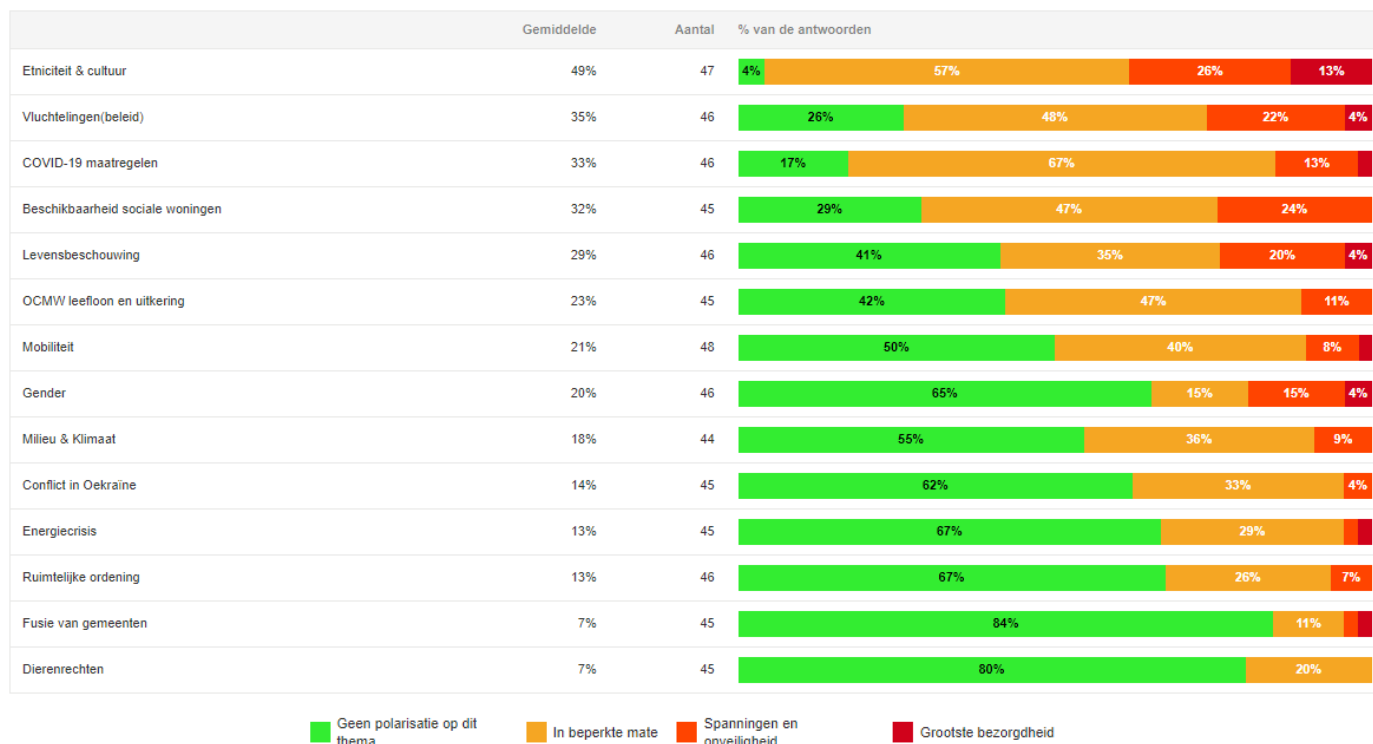
Als tweede breuklijn worden de COVID-19 maatregelen aangestipt door 74% van de respondenten. Daarbij geeft weliswaar maar 15% aan dat deze breuklijn ook weegt op de sociale veiligheid. Voor 67% speelt deze polarisatie dan ook maar in beperkte mate.

De top drie wordt vervolledigd door een thema dat nauw aansluit bij de eerste breuklijn, met name de/het vluchtelingen(beleid). Deze categorie zorgt bij 74% van de gemeenten voor een zekere verdeeldheid. Ook hier blijft dit in 48% van de gevallen een verdeeldheid in de luwte, maar bij 26% zorgt dit wij-zij denken ook voor sociale onrust en onveiligheid. In twee gemeenten (4%) vormt dit zelfs de grootste bedreiging op vlak van polarisatie.

Tot slot kan melding gemaakt worden van een aantal breuklijnen die net buiten deze top drie vallen, maar die aantonen dat ook andere thema's voor een zekere verdeeldheid zorgen in het

³ De resultaten worden afgerond naar boven waardoor de totale som vaak iets hoger is dan 100%

maatschappelijk debat, zoals de beschikbaarheid van sociale woningen (71%), levensbeschouwing (59%) en OCMW leefloon en uitkering (58%).

Tabel 6: Breuklijnen polarisatie

Casulistiek

Naast een aantal kwantitatieve vragen, vroegen we de respondenten ook om, net zoals bij de uitingsvormen van radicalisering, een voorbeeld te geven van de ervaren polarisatie in hun gemeente. Uit de antwoorden blijkt meteen dat de situatie lokaal erg verschillend is. In sommige gemeenten blijkt de spanning aanwezig te zijn, maar eerder latent. Terwijl de spanningen in andere gemeenten dan weer aanleiding geven tot een zekere vorm van mijddedrag of segregatie:

Uit ons buurtonderzoek is gebleken dat er soms wel spanning optreden tussen de bewoners van bepaalde straten. Maar gelukkig nog niet in die mate dat er geen communicatie meer mogelijk is of dat het effectief onveilig is. (Gemeente T, Gemeente met economische aantrekking)

Er zijn spanningen in buurten omwille van spelende kinderen of de organisatie van evenementen. Verschillende groepen staan tegenover elkaar of willen totaal geen contact meer. Door verschillende petitie's en artikels in de pers wordt de polarisatie nog gevoed. (Gemeenten O, centrumgemeente)

De respondenten geven ook voorbeelden die spelen rond de meest waargenomen breuklijn "etniciteit en cultuur":

Moslimgemeenschap wil zich verenigen en vond een onderkomen in een private zaal. Vlaams belangafdeling organiseerde een manifestatie tegen de islamisering van onze stad. Alle buurtbewoners ontvingen een brief met de waarschuwing dat hun buurt nu veel onveiliger zal zijn (Gemeente L, Woongemeente)

Er zijn spanningen tussen etnische groepen in uitgaansbuurten rond het station. Geregeld met geweld en bedreigingen (Gemeente U, centrumgemeente)

Bij alles wat mensen niet ok vinden of wat er misloopt in de gemeente (en bij uitbreiding de rest van het land) wordt de etniciteit van mensen betrokken. Het lijkt voor inwoners altijd de schuld van het grote aantal vreemdelingen te zijn, ongeacht of deze in België geboren zijn of niet (Gemeente B, Gemeente met economische aantrekkings)

We hebben diverse voorbeelden:

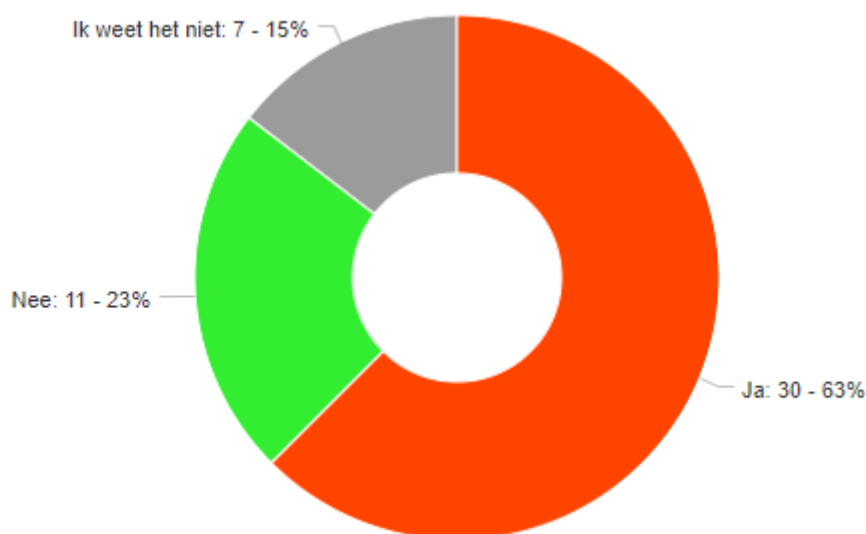
- *Een jonge man van buitenlandse afkomst die in een SVK-woning verblijft in een appartementsgebouw en die onterecht beschuldigd wordt van het zich niet houden aan afspraken waardoor hij gemeden wordt door medebewoners en geïsoleerd geraakt.*
- *Burgers die geconfronteerd worden met ander cultuurgebonden gedrag bij medeburgers van allochtone afkomst en die dan steevast naar het OCMW bellen om dit aan te klagen vanuit de veronderstelling dat alle medeburgers met een andere huidskleur OCMW-clënten zijn.*
- *Senioren die zich onveilig voelen door een toenemend aantal medewijkbewoners met een andere huidskleur.*
- *Een autochtone vader uit een wijk met sociale woningen die aangeeft dat zijn kinderen niet mogen meespelen met de andere kinderen uit de wijk die van allochtone afkomst zijn. (Gemeente D, Gemeente met economische aantrekkings)*

In de voorbeelden komen opnieuw vaak signalen vanuit sociale media berichtgeving naar voor. Respondenten geven aan dat sociale media een ideale katalysator vormen om de aanwezige polarisatie verder aan te wakkeren;

Door sociale media heeft iedereen over eender welk thema een mening, zonder dat ze terdege geïnformeerd zijn en zonder dat er enige mogelijkheid is voor nuance; (Gemeente V, Landelijke gemeente)

Lokale overheid als doelwit

Aangezien er toenemende signalen binnenkwamen, mede getriggerd door de COVID-19 pandemie, omtrent de toename van maatschappelijke spanningen die zich keren tegen overheidsinstanties werd in deze bevraging gepolst in welke mate lokale overheden zelf reeds het doelwit zijn geweest van polarisatie en/of haatspraak. Zoals je in figuur 5 kan zien geeft 63% van de respondenten, die ook eerder reeds hadden aangegeven polarisatie te ontvangen, aan dat ze reeds het doelwit zijn geweest van haatspraak en polarisatie.

Figuur 5: Lokale overheid als doelwit

We gingen dieper in op bovenstaande vraag en vroegen lokale besturen om een voorbeeld te geven van dergelijke haatspraak of polarisatie waarvan ze zelf het doelwit waren. Vooreerst kwam duidelijk naar voor dat lokale besturen zich vaak zelf in een moeilijke tussenpositie bevinden. Onderstaande quote toont dit aan:

Enerzijds worden we verdacht van racisme omdat autochtonen zozegzegd meer mogen en van een betere dienstverlening genieten, en anderzijds krijgen we vaak reactie dat het net allochtonen zijn die meer mogen/betere dienstverlening genieten. (Gemeente V, Gemeente met economische aantrekking)

In de meeste reacties blijft het voorlopig nog voornamelijk bij mondelinge verwensingen waarbij het verwijt over een zozegzegde voorkeursbehandeling regelmatig opduikt:

Inwoners die vinden dat ze voorrang hebben bij toekenning sociale woning t.o.v. mensen van vreemde origine. Ondanks de gekende toewijzingsregels is het de schuld van de politiek. (Gemeente I, Woongemeente)

Regelmatig beschuldigingen dat overheid 'vreemdelingen' voorrang geeft op 'echte' Belgen met verwijten. (Gemeente N, Woongemeente)

Mails van ontevreden burgers die zozegzegd geen hulp krijgen van een gemeentelijke dienst en die dan verwijzen naar de allochtonen die meer voordelen en hulp zouden krijgen. (Gemeente L, Woongemeente)

In sommige gevallen blijft het echter niet bij woorden maar gaan burgers ook over tot concrete illegale acties zoals vandalisme of fysieke bedreigingen naar mandatarissen of ambtenaren toe:

We kregen te maken met diverse incidenten die de gemeenschapswachten meemaken, alsook bedreigingen tegenover schepenen (mobiliteit, welzijn, personeel) en ook OCMW-medewerkers komen in aanvaring met haatspraak bij het niet toekennen van bv leefloon. (Gemeente W, centrumgemeente)

Het gaat over bekladden van overheidsgebouwen met slogans; racistische en extreemrechtse stickers op verkeersborden. (Gemeente X, centrumgemeente)

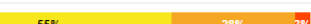
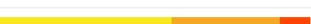

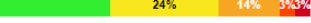

Uiting van polarisatie

In de voorbeelden kwam het al uitdrukkelijk naar voor dat signalen van zowel radicalisering als polarisatie veelal tot uiting komen op sociale media. Daarom werd nagegaan waar schadelijke polarisatie, die vaak uiting krijgt in haatspraak, het meest tot uiting komt. Uit de resultaten blijkt dat de respondenten voornamelijk via Facebook (94%) af te rekenen krijgen met haatspraak en polarisatie. Daarnaast komen de signalen tot uiting in de publieke ruimte (50%), op school (35%) en aan het loket van de gemeente of OCMW (29%). Op andere sociale mediakanalen zoals Twitter (21%) en Instagram (21%) komen er duidelijk veel minder signalen binnen.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Sociale media (facebook)	45		94%
Publieke ruimte (buurten, wijken, straten, etc.)	24		50%
Op school	17		35%
Aan het loket	14		29%
Sociale media (twitter)	10		21%
Sociale media (instagram)	10		21%
Lokale etablissementen (café, restaurant, etc.)	10		21%
Sociale media (andere)	9		19%
Openbaar vervoer	6		13%
In en rond het lokale opvanginitiatief en asielcentra	6		13%
Betogingen/manifestaties	6		13%
Bij sport - en vrije tijdsactiviteiten	4		8%
Ander, gelieve te specificeren	2		4%
Nooddorpen en collectieve opvang	1		2%
Niet, de polarisatie sluimert in de samenleving maar is niet op te merken	1		2%

Tabel 7: Uiting polarisatie

Hetzelfde resultaat wordt verkregen als we de vraag stellen via welke kanalen de respondenten zelf haatspraak en polarisatie ontvangen. Ook hier valt op dat respondenten vooral via Facebook worden bestookt, waarbij maar liefst 31% aangeeft dat ze via dit medium vaak tot constant worden lastiggevallen met haatspraak. Daarnaast lijken de respondenten vooral haatmails te ontvangen en dit voor zowel mandatarissen als personeelsleden van de gemeente. Ook hier merken we opnieuw beduidend lagere resultaten voor andere sociale mediaplatformen.

	Gemiddelde	Aantal	% van de antwoorden
Sociale media (Facebook)	53%	29	
Mailbox (mandataris)	36%	29	
Mailbox (personeel gemeente)	30%	29	
Loketten van gemeente/OCMW	30%	29	
Persoonlijke aanvallen (telefonisch, mondeling, etc.) van mandatarissen	25%	29	
Persoonlijke aanvallen (telefonisch, mondeling, etc.) van personeelsleden	22%	29	
Sociale media (Twitter)	19%	29	
Sociale media (Instagram)	17%	29	
Via de website van de gemeente	15%	29	

■ Nooit
 ■ Soms
 ■ Regelmatig
 ■ Vaak
 ■ Altijd (constant)

Tabel 8: Doelwit polarisatie

2.3 Desinformatie

Om individuen te overtuigen gebruiken extremistische groeperingen veelal informatie die doelbewust foutief is en opzettelijk zo wordt verspreid met slechte bedoelingen. Dit benoemen we als “desinformatie”. In het derde luik polsen we daarom of lokale besturen dergelijke bewust foutieve informatie ook waarnemen. In onderstaande figuur 6 zie je dat dit ook het geval blijkt te zijn bij maar liefst 44% van de lokale besturen.

Figuur 6: Desinformatie in uw gemeente

Vervolgens werd gepolst rond welke thema's er foutieve informatie wordt verspreid. Niet volledig onverwacht konden we na twee jaar pandemie vaststellen dat meer dan 2 op 3 Vlaamse gemeenten desinformatie ervaren gerelateerd aan COVID-19 (volledige resultaten vind je in bijlage 4). In de aangehaalde voorbeelden (zie onder) valt op dat foutieve berichtgeving werd verspreid over zowel de ernst van de pandemie, de daaraan gekoppelde vaccinatiecampagne, alsook de maatregelen die door de (lokale) overheid werden genomen.

Onjuiste berichten a.d.h.v. verschillende studies die gelanceerd worden rond Corona. Onjuiste berichten over uitkeringen, alsook het verspreiden van complottheorieën rond Jürgen Conings en de percepties rond de noodzaak aan een COVID-19 beleid en vaccinatie. (Gemeente K, Verstedelijkte gemeente)

Daarnaast komt ook hier de polarisatie op etnisch vlak terug bovendrijven met foutieve berichtgeving over de vluchtelingen en het vluchtelingenbeleid (64%), integratie en inburgering (40%) en ook uit de voorbeelden rond OCMW-leefloon en uitkering (49%) valt de spanning op de etnische breuklijn waar te nemen.

Uitspraken als zouden vluchtelingen meer voordelen en sneller een sociale huurwoning krijgen. (Gemeente Y, Woongemeente)

Dat de allochtonen meer en sneller geholpen worden. Dat zij sneller een woning worden toegewezen. Dat er een moskee zal komen, terwijl er geen aanvraag is. Dat mensen die een leefloon ontvangen geen enkele inspanning moeten doen. (Gemeente L, Woongemeente)

Algemeen wordt door meer dan 3 op 5 gemeenten aangegeven dat het lokale overheidsbeleid vaak opzettelijk foutief wordt weergegeven om het politiek bestuur schade toe te brengen.

Plannen voor de heraanleg van straten: desinformatie door burgers aan medeburgers, en ook desinformatie van oppositie. (Gemeente Z, Gemeente met economische aantrekking)

Bij de invoering van een nieuw belastingmodel wordt foute informatie verspreid door bepaalde inwoners, hetgeen een eigen leven gaat leiden; moeilijk om recht te trekken; - bij de verbreding van de rivier moest een brugje verwijderd worden. Inwoners zeggen dat deze brug niet meer vervangen zal worden terwijl het steeds de bedoeling is geweest een nieuwe brug te plaatsen. (Gemeente V, Landelijke gemeente)

Tot slot brengen eerstelijns werkers in sommige gemeenten ook aan dat algemeen foutieve informatie over diverse thema's bij jongeren sneller ingang lijken te vinden.

Jeugdwerkers signaleren dat jongeren geloven in fake news en desinformatie die verspreid wordt via sociale media. Vooral in het kader van de vaccinaties tegen COVID-19. Jeugdwerkers zijn zoekende hoe zij hiermee kunnen omgaan. (Gemeenten O, centrumgemeente)

2.4 Beleid

Binnen het vierde hoofdstuk gaan we na in hoeverre lokale besturen een specifiek lokaal beleidsplan hebben uitgetekend rond de aanpak van radicalisering en polarisatie. Uit de steekproef zijn er 48 gemeenten (38%) die een dergelijke beleidsmatige aanpak hebben. In vergelijking met 2020 is dit een relatief beperkte toename van 7%. Uit de resultaten van 2020 bleek ook dat landelijke – en woongemeenten beduidend minder vaak een beleid hebben uitgestippeld. Een vaststelling die ook in deze resultaten terug te vinden is met respectievelijk 91% en 72% van landelijke- en woongemeenten die geen dergelijk specifiek beleid voert.

Specifiek beleid	Cluster 1: Woon- gemeenten (n= 46)	Cluster 2: Landelijke gemeenten (n=23)	Cluster 3: Economische concentratie (n=32)	Cluster 4: Verstedelijkte gemeenten (n=12)	Cluster 5: Centrum- gemeent- en (n=11)	Cluster 6: Toeristische gemeenten (n=2)	Totaal (n=126)
Ja	13 (28%)	2 (9%)	17 (53%)	5 (42%)	10 (91%)	1 (50%)	48 (38%)
Nee	33 (72%)	21 (91%)	15 (47%)	7 (58%)	1 (9%)	1 (50%)	78 (62%)

Tabel 9: Specifiek beleid radicalisering en polarisatie

Bij verdere navraag werd gevraagd waarom gemeenten geen specifiek beleid voeren. Bijna de helft van de respondenten (49%) ziet momenteel immers geen probleem of noodzaak om op te treden. Voor 3 op 10 gemeenten ligt het niet zozeer aan de noodzaak die ontbreekt, maar eerder aan de aanwezige capaciteit om deze problematiek op te volgen. Als derde optie werden nog een aantal andere verklaringen aangereikt zoals de langdurige afwezigheid wegens ziekte van de contactpersoon of de integratie van de thematiek in het algemeen beleid.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Geen probleem/noodzaak	34		49%
Geen capaciteit	20		29%
Andere, met name:	18		26%
Geen middelen	12		17%
Geen tijd	10		14%
Geen kennis over het thema	8		12%
Geen politiek draagvlak	5		7%

Tabel 10: Verklaringen geen specifiek beleid

Binnen het beleid werd nagegaan op welke actieterreinen lokale besturen, zowel mét als zonder specifiek radicaliserings-/polarisatiebeleid, actief zijn. In onderstaande tabel 8 werd een opdeling gemaakt tussen gemeenten op basis van het specifiek beleid dat ze al dan niet voeren. Daaruit valt vooreerst op te merken dat de twee categorieën, ondanks verschil in beleidsaanpak, diverse gelijkaardige acties uitvoeren, zoals burgerschap & participatie (75% - 63%), versterken sociale cohesie & samenleving in diversiteit (61% - 75%), opvoedingsondersteuning voor kwetsbare gezinnen (58% - 53%), toeleiding naar ... (werk, vrije tijd, school, financiële ondersteuning, ...) (39% - 55%) en positieve beeldvorming en inclusieve communicatie (33% - 48%). Daarnaast zijn ook een aantal verschillen vast te stellen waar gemeenten zonder een specifiek beleid duidelijk minder op inzetten, zoals vroegdetectie van radicale individuen (29% vs. 65%), sensibilisering en vorming eerstelijns-actoren (10% vs. 55%), begeleiding en opvolging radicale individuen (14% vs. 48%) en het vergroten van de weerbaarheid van (risico/kwetsbare) jongeren (26% vs. 48%).

Gemeenten die geen specifiek beleid voeren rond radicalisering/polarisering	Gemeenten die een specifiek beleid voeren rond radicalisering/polarisering
1) Burgerschap & participatie (75%)	1) Versterken sociale cohesie & samenleving in diversiteit (75%)
2) Versterken sociale cohesie & samenleving in diversiteit (61%)	2) Meldingen van spanningen bij ... (politie, LIVC R, gemeenschapswachten, ...) (75%)
3) Opvoedingsondersteuning voor kwetsbare gezinnen (58%)	3) Vroegdetectie radicale individuen (65%)
4) Meldingen van spanningen bij ... (politie, LIVC R, gemeenschapswachten, ...) (41%)	4) Burgerschap & participatie (63%)
5) Toeleiding naar ... (werk, vrije tijd, school, financiële ondersteuning, ...) (39%)	5) Sensibilisering en vorming eerstelijnsactoren (55%)
6) Positieve beeldvorming en inclusieve communicatie (33%)	6) Toeleiding naar ... (werk, vrije tijd, school, financiële ondersteuning, ...) (55%)
7) Vroegdetectie radicale individuen (29%)	7) Opvoedingsondersteuning voor kwetsbare gezinnen (53%)
8) Vergroten van de weerbaarheid van (risico/kwetsbare) jongeren (26%)	8) Begeleiding en opvolging radicale individuen (48%)
9) Toeleiding naar psychische hulpverlening (26%)	9) Vergroten van de weerbaarheid van (risico/kwetsbare) jongeren (48%)
10) Antidiscriminatie – en racismebeleid (22%)	10) Positieve beeldvorming en inclusieve communicatie (48%)

Tabel 11: Vergelijking tussen gemeenten met en zonder specifiek beleid

Tot slot werd aan de hand van een open vraag gepolst naar de moeilijkheden die lokale besturen ondervinden bij de lokale beleidsmatige aanpak. Een eerste knelpunt waar een aantal respondenten op wijzen is het huidige gebrek aan signalen of aanmeldingen van cases waardoor het aanvoelt alsof er geen noodzaak is om een concreet beleid uit te voeren:

Doordat er vrij weinig meldingen/gevallen zijn, is er geen drang om een beleid te ontwikkelen. (Gemeente AA, Woongemeente)

Weinig/geen cases waardoor vergaderingen niet ingepland worden. (Gemeente AB, Woongemeente)

Daarnaast duiden een aantal lokale besturen op moeilijkheden die ze ondervinden bij de aanpak van deze fenomenen zoals het ontcrachten van bepaalde ideeën, het bereiken van de doelgroep en daarbij ook de beperkte mogelijkheid om capaciteit vrij te maken om een op maat gerichte begeleiding mogelijk te maken:

Het is zeer moeilijk om fake news te ontcrachten. Mensen geloven alleen wat ze willen geloven. Mensen overtuigen lukt moeilijker en moeilijker. (Gemeente I, Woongemeente)

Het is niet altijd evident om in contact te komen met het doelpubliek. We moeten eerst het vertrouwen kunnen winnen en dan pas kunnen we inzetten op begeleiding en toeleiding. (Gemeente L, Woongemeente)

Er zijn heel wat moeilijkheden zoals bijvoorbeeld de toegang vinden tot bepaalde groepen, tekort aan straathoekwerkers en jeugdwerkers met een geschikt profiel, enz. (Gemeente U, centrumgemeente)

Daarenboven wordt gewezen op de moeilijkheid om blijvend zicht te houden op het brede spectrum aan uitingsvormen van extremisme en de nieuwe tendensen die zich voordoen in zowel de publieke ruimte als op de diverse digitale mediaplatformen:

Het is enorm moeilijk om de actuele tendensen te blijven volgen en nieuwe tendensen op te sporen vanuit een preventieve aanpak. Veelal vertrekt onze werking vanuit reeds gebeurde politionele interventies. Het meldpunt heeft nog veel bekendheid nodig, hierop zetten we nu volop in. (Gemeente F, centrumgemeente)

Zeer breed spectrum waardoor het moeilijk is om op alles in te zetten. We bereiken met de acties heel wat mensen, maar het is niet evident om diegenen te bereiken die het meeste invloed hebben binnen hun groep. (Gemeente AC, centrumgemeente)

Steeds veranderende samenleving vraagt dat we ook telkens snel moeten schakelen. Veel problematieken, vormen,... wat soms specifieke aanpak vereist. Ook de afstemming van de lokale context met de Vlaamse en federale overheid, hun acties en aanpak, blijft een uitdaging (Gemeente E, centrumgemeente)

Binnen de aanpak wordt ook het samenspel met diverse partners, waarbij het lokale bestuur probeert om als regisseur de violen gelijk te stemmen, als een grote uitdaging ervaren. Binnen het ene lokale bestuur zorgt dit voor een groot struikelblok, terwijl anderen hun werking ondertussen hebben bijgespijkerd en dergelijke spanningen (deels) hebben weggerukt:

Complex samenspel tussen veel verschillende betrokken partners: vraagt veel afstemming en overleg. (Gemeente G, centrumgemeente)

Bij de aanvang hadden we in ons overleg (wellicht zoals vele andere lokale besturen) toch het spanningsveld tussen 'politie' en 'welzijn'. Medewerkers welzijn voelden zich oorspronkelijk niet goed in hun vel ('verraders'). Is gaandeweg opgelost en nu volledige transparante werking mits heel goede afspraken. (Gemeente A, Gemeente met economische aantrekking)

Naast de multidisciplinaire samenwerking blijkt ook het evalueren en het meten van de impact van de lokale aanpak niet eenvoudig te zijn. Bovendien blijken sommige inspanningen die lokaal worden ondernomen als vechten tegen de bierkaai:

Er is weinig zicht op deze projecten resultaten opleveren. Sommige projecten zoals de jongerenwerking binnen het buurthuis, blijven negatieve reactie oproepen ondanks dat zij zich niet anders gedragen dan blanke jongeren. (Gemeente B, Gemeente met economische aantrekking)

Een laatste moeilijkheid die wordt aangehaald heeft betrekking op de aanpak van online radicalisering en polarisatie. Daaruit blijkt dat lokaal gebotst wordt op moeilijkheden zoals de aanwezigheid van valse profielen en juridische problemen inzake GDPR:

Topje ijsberg? Het sluimerende gegeven van de polarisatie zorgt ervoor dat het niet altijd en overal kan worden opgemerkt. Het online gegeven is ook moeilijk (valse profielen en profielen die niet aan een persoon kunnen worden gelinkt). (Gemeente V, Gemeente met economische aantrekking)

*Juridische problemen in verband met gegevensverwerking in kader van online aanpak.
(Gemeente AD, centrumgemeente)*

2.5 LIVC R

De lokale integrale veiligheidscel inzake radicalisme, extremisme en terrorisme, of kortweg LIVC R, is een multidisciplinair casusoverleg met als doel het voorkomen van terroristische misdrijven door de situatie van personen die signalen van radicalisering vertonen gezamenlijk te bespreken en, eventueel, een geïndividualiseerd opvolgingstraject voor hen uit te werken. In dit onderdeel gingen we na in hoeverre dit overlegplatform aanwezig is in Vlaanderen en hoe deze vandaag functioneert.

Aanwezigheid

Volgens de LIVC R cartografie van FOD Binnenlandse Zaken hebben 270 gemeenten (90%) in Vlaanderen inmiddels een LIVC R geïnstalleerd. Uit onze steekproef blijkt een lager aantal van 86% van de gemeenten die een LIVC R op zijn grondgebied heeft geïnstalleerd. Dit is een stijging ten opzichte van de ledenbevraging twee jaar geleden, toen 81% van de gemeenten een dergelijk platform had opgericht.

Aanwezigheid LIVC R in absolute cijfers en %	Cluster 1: Woon-gemeenten (n= 46)	Cluster 2: Landelijke gemeenten (n=23)	Cluster 3: Economische aantrekkings (n=32)	Cluster 4: Verstedelijkte gemeenten (n=12)	Cluster 5: Centrum-gemeenten (n=11)	Cluster 6: Toeristische gemeenten (n=2)	Totaal (n=126)
Ja, op gemeentelijk niveau (LIVC R)	24 (52%)	5 (22%)	18 (56%)	9 (75%)	9 (82%)	1 (50%)	66 (52%)
Ja, op politiezone niveau (ZIVC R)	13 (28%)	12 (52%)	14 (44%)	2 (17%)	2 (18%)	0 (0%)	43 (34%)
Neen, maar in opstart	2 (4%)	2 (9%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (3%)
Neen, geen plannen om op te starten	3 (7%)	2 (9%)	0 (0%)	1 (8%)	0 (0%)	1 (50%)	7 (6%)
Weet niet wat een LIVC R is	4 (9%)	2 (9%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (5%)

Gelijkaardige cijfers zien we ook terug met betrekking tot het niveau waarop de LIVC R wordt georganiseerd. Een LIVC R vindt in essentie plaats op gemeentelijk niveau, maar kan ook op niveau van de politiezone worden georganiseerd. Beide niveau's hebben hun voor- en nadelen. Het platform organiseren op gemeentelijk niveau biedt het voordeel dat er minder personen rond tafel aanschuiven. Dit kan het overlegplatform in de praktijk iets makkelijker uitvoerbaar maken (zoeken van gemeenschappelijk moment in de agenda, iedere actor rond tafel inspraak geven, taakverdeling, etc.). Bovendien kan de kleine setting er mogelijks ook voor zorgen dat de actoren sneller vertrouwd raken met de werking en met de andere actoren rond de tafel. Een uitbreiding van de tafel kan mogelijks zorgen voor een afname van het vertrouwen in elkaar en kan er bij bepaalde actoren voor zorgen dat ze zich meer geremd voelen om informatie toe te vertrouwen aan actoren rond tafel. Mogelijke nadelen op gemeentelijk niveau is dat information officers van meergemeente politiezones extra werklast moeten opnemen als elke gemeente in de politiezone een apart overleg gaat installeren. Bovendien ageert een persoon niet in een vacuum en zal hij of zij mogelijks ook actief zijn in een andere (buur)gemeente (bvb school, werk, vrije tijd, etc.). Deze nadelen kunnen dan weer opgevangen worden door de LIVC R op politiezone te organiseren. Het lost meteen de werklast van de information

officer op en de afstemming tussen buurgemeenten kan op deze manier beter worden geregeld op een vergadering van een Zonale Integrale veiligheidsceel (ZIVC).

In de steekproef valt op dat een meerderheid van de gemeenten (52%) verkiest om de LIVC R op gemeentelijk niveau te organiseren, terwijl 34% het dan weer op politiezone niveau opneemt. Vooral verstedelijkte gebieden kiezen ervoor om de LIVC R op gemeentelijk niveau te organiseren, terwijl landelijke gemeenten eerder opteren voor een ZIVC. Binnen de overige 14% uit de steekproef die geen LIVC R heeft, haalden 6 gemeenten (6%) aan dat ze eigenlijk niet weten wat een LIVC R is. Al deze gemeenten vallen binnen de categorie van woon- of landelijke gemeenten. Waardoor het duidelijk is dat deze populatie nog verder dient te worden gesensibiliseerd over de werking van de LIVC R. Vier gemeenten maken momenteel plannen om een LIVC R op te starten en 6% ervaart geen nood om een dergelijk platform tot stand te brengen. Ook hier zien we vooral een vertegenwoordiging uit woon- en landelijke gemeenten, maar toch is er ook 1 gemeente uit een verstedelijkt gebied die momenteel weigert om een dergelijk platform op te richten.

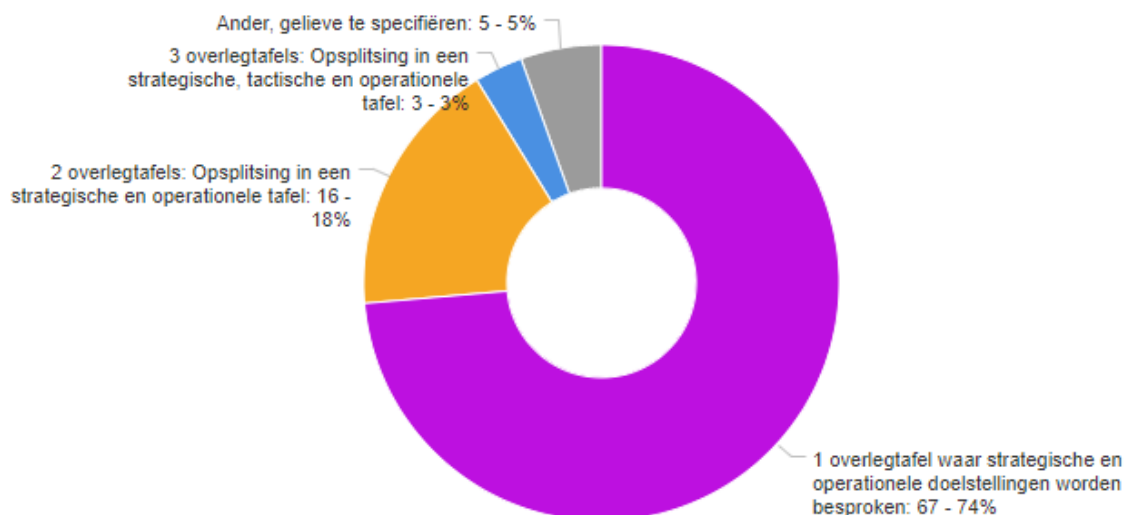
De reden die wordt aangegeven (zie tabel 13) om geen platform op te starten blijft, net zoals twee jaar geleden, het gebrek aan signalen van radicalisering waardoor de nood zich niet opdringt om een overlegplatform op te starten. Andere redenen die worden aangehaald zijn het gebrek aan tijd en capaciteit.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Geen signalen van radicalisering	5		50%
Geen nood aan een dergelijk overlegplatform	5		50%
Geen tijd	3		30%
Gebrek aan capaciteit	3		30%
Gebrek aan ondersteuning bij het opstarten van een LIVC R	1		10%
De gemeente ondervindt moeilijkheden om de sociaal-preventieve diensten en politionele diensten samen rond tafel te krijgen	1		10%
De gemeente heeft geen kennis over het bestaan van een LIVC R	1		10%
Gebrek aan een juridisch kader voor het delen van informatie	0		
Ander, gelieve te specificeren	0		

Tabel 13: Reden afwezigheid LIVC R

Structuur

Er heerst een grote verscheidenheid op vlak van de concrete uitwerking van de LIVC R qua structuur en samenstelling. In eerste instantie is er vaak al een groot verschil op vlak van het aantal overlegtafels waaruit een LIVC R structuur bestaat. Zoals je in onderstaande figuur 7 kan zien organiseert bijna 3 op 4 gemeenten hun LIVC R als één overlegtafel waar zowel de strategische beleidsbeslissingen worden genomen omtrent de aanpak van gewelddadige radicalisering (en schadelijke polarisatie), als operationele beslissingen waar individuen worden besproken, gewikt en gewogen om vervolgens een geschikte opvolging en begeleiding uit te werken. Het resterende kwart van de respondenten organiseert de LIVC R dan weer door de tafels op te delen in twee tafels (18%) of drie tafels (3%) waarbij een tussenniveau wordt geïnstalleerd waar tactische beslissingen worden genomen. Binnen de categorie “Andere” geven respondenten mee dat ze vooral ad hoc samenkomsten of de LIVC R voorlopig in slaapstand is.

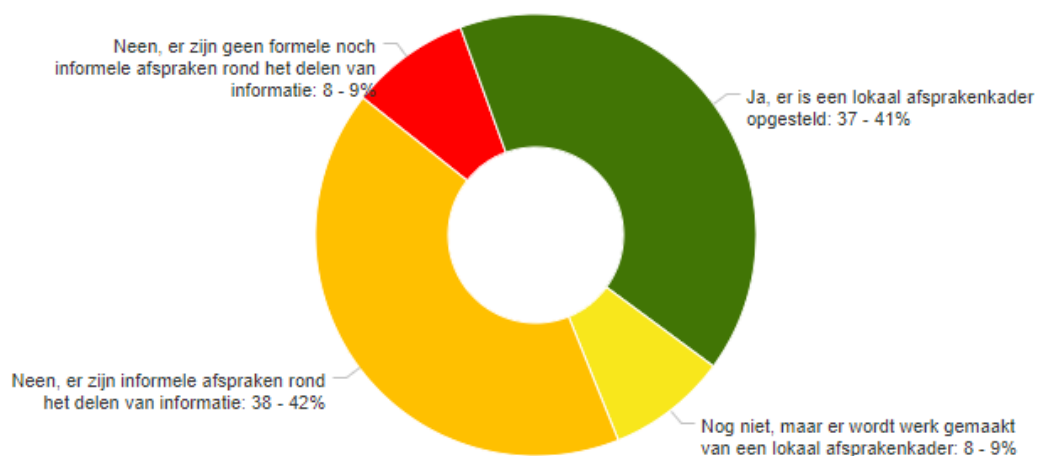

Figuur 7: Aantal overlegtafels LIVC R

Bij verdere analyse valt op dat voornamelijk de “centrumgemeenten” kiezen om de LIVC R op te splitsen in twee of drie tafels. De andere types gemeenten organiseren hun LIVC R voornamelijk in 1 overlegtafel.

Lokaal afsprakenkader

Ondanks de diverse juridische kaders zoals de wet LIVC R en, sinds vorig jaar, het decreet LIVC R is er lokaal nog veel marge om de LIVC R zelf vorm te geven op diverse vlakken. Denk daarbij aan de manier waarop informatie wordt uitgewisseld: Hoe gaan we nieuwe informatie of nieuwe cases aanmelden op een LIVC R? Hoe bespreken we een casus en wat zijn daarbij de te volgen stappen? Hoe en waar gaan we de informatie die we delen registreren? Of wanneer sluiten we een bepaald dossier af? Antwoorden op dergelijke vragen vinden we niet (volledig) terug in wet- en regelgeving, dus stimuleren we, onder meer in ons draaboek LIVC R, om lokaal een afsprakenkader op te stellen die een aantal van bovenstaande vragen kan beantwoorden en zorgt voor duidelijkheid en transparantie omtrent de lokale werking.

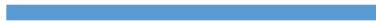

Figuur 8: Lokaal afsprakenkader

Uit de resultaten blijkt dat een meerderheid van de gemeenten nog steeds geen dergelijk kader heeft opgesteld. Toch zien we dat 4 op 10 gemeenten reeds een dergelijk afsprakenkader heeft en 9% aangeeft er werk van te maken. Een gelijkaardige proportie van 4 op 10 gemeenten kiest voorlopig

om geen formeel afsprakenkader vast te leggen. Zij houden het eerder bij informele afspraken voor het delen van informatie. Een resterende groep van 9% vindt het niet noodzakelijk om formele noch informele afspraken te maken.

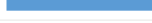

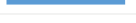
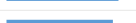

Samenstelling

Op twee jaar tijd is de samenstelling van de LIVC R in beperkte mate gewijzigd. Ondanks de invoering van het nieuwe decreet LIVC R in 2021 blijft de aanwezigheid van sociaal-preventieve diensten in een LIVC R beperkt. De overgrote meerderheid van LIVC's R in Vlaanderen zijn samengesteld uit de lokale politie (98%), burgemeester (96%), sociale dienst (81%) en gemeente (66%).

	Aantal	% van de antwoorden	%
Lokale politie	89		98%
Burgemeester	87		96%
Sociale dienst (vroegere OCMW)	74		81%
Stad/Gemeente	60		66%
Scholen	22		24%
Andere, gelieve te specificeren	19		21%
Justitiehuis	16		18%
CLB	13		14%
CAW	13		14%
Jeugdwerk	11		12%
Parket	9		10%
Sociale huisvestingsmaatschappij	6		7%
Straathoekwerk	5		5%
VDAB	4		4%
Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG)	4		4%
Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC)	4		4%
Sport en vrije tijdsorganisaties	3		3%
Religieuze verenigingen	2		2%
Geen van bovenstaande	0		

Tabel 14: Samenstelling LIVC R

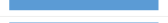
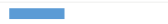

Om een beter beeld te krijgen van de samenwerkingen die lokaal zijn opgezet werd ook gepolst of er, naast de LIVC R werking, structurele partners zijn waarmee samengewerkt wordt binnen de lokale aanpak van radicalisering en polarisatie. De resultaten uit tabel 15 tonen aan dat organisaties zoals jeugdwerk (49%), scholen (42%), sport- en vrije tijdsorganisaties (34%), straathoekwerk (32%) en religieuze verenigingen (29%) het meest betrokken zijn bij de lokale aanpak, terwijl deze actoren niet noodzakelijk deelnemen aan de LIVC R.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Jeugdwerk	38		49%
Scholen	32		42%
Sport en vrije tijdsorganisaties	26		34%
Straathoekwerk	25		32%
Religieuze verenigingen	22		29%
Sociale huisvestingsmaatschappij	20		26%
CLB	19		25%
Parket	18		23%
Geen van bovenstaande	15		19%
Andere, gelieve te specificeren	13		17%
VDAB	12		16%
Justitiehuis	10		13%
Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG)	10		13%
CAW	9		12%
Sociale dienst (vroegere OCMW)	7		9%
Stad/Gemeente	4		5%
Burgemeester	1		1%
Lokale politie	1		1%

Tabel 15: Partners bij lokale aanpak (buiten LIVC R)

Moeilijkheden

Een positief resultaat vinden we terug bij de vraag of lokale besturen moeilijkheden ondervinden bij de uitvoering van hun LIVC R. Bijna 4 op 10 respondenten geeft aan dat er geen moeilijkheden zijn. De resterende respondenten halen als grootste probleemgebieden aan dat het moeilijk is om de LIVC R actief te houden wegens het beperkt aantal casussen (38%), een gebrek aan een juridisch kader (14%) en een onduidelijk kader voor dataverwerking (14%). Vooral de twee laatste moeilijkheden zijn ietwat vreemd aangezien het decreet LIVC R net een antwoord biedt op deze moeilijkheden en een kader voorziet voor het delen van informatie en dataverwerking. Mogelijks zijn er toch nog respondenten die het nieuwe decreet niet of onvoldoende kennen.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Geen	35		38%
Er zijn weinig casussen, dus moeilijk om de LIVC R actief te houden	35		38%
Gebrek aan een juridisch kader voor het delen van informatie	13		14%
Gebrek aan duidelijk kader voor dataverwerking	13		14%
Geen duidelijke rollen/verwachtingen	11		12%
Moeilijkheden om een regerol op te nemen	8		9%
Geen duidelijke doelstelling of visie	8		9%
Ander, gelieve te specificeren	8		9%
Het betrekken van de socio-preventieve diensten bij de LIVC R	7		8%
Te weinig terugkoppeling over casussen	7		8%
Gebrek aan ondersteuning bij het opstarten van een LIVC R	5		5%
Gebrek aan vertrouwen tussen actoren	2		2%
Gebrek aan GGZ-expertise	2		2%
Het betrekken van de politonale diensten bij de LIVC R	1		1%
Te veel actoren rond de tafel	1		1%

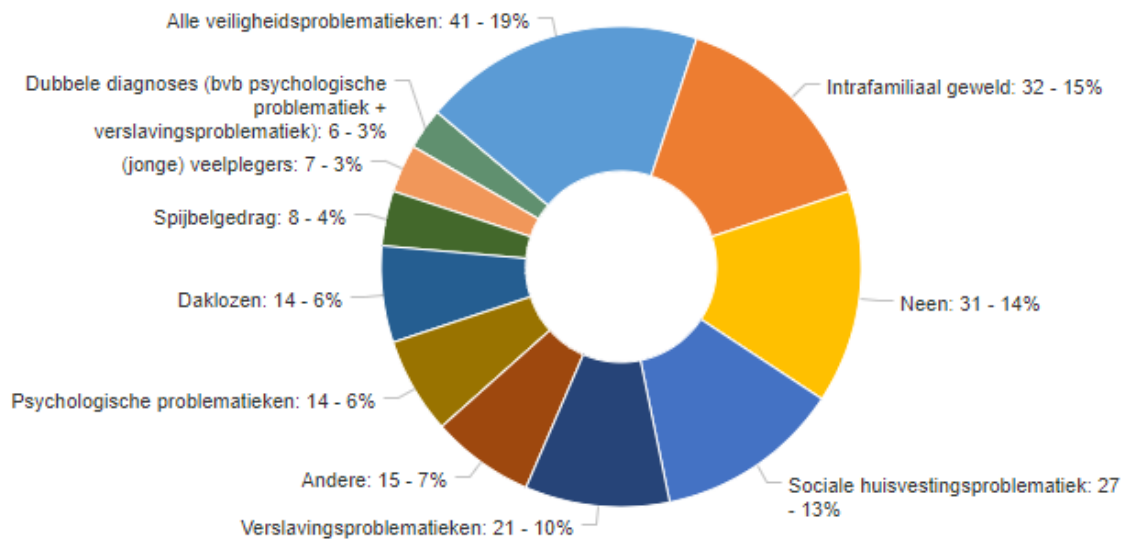
Tabel 16: Moeilijkheden LIVC R

Om steden en gemeenten te helpen bij hun moeilijkheden biedt de VVSG, sinds 1 februari 2022, begeleidings- en coachingstrajecten aan rond de LIVC R voor lokale besturen om hen te ondersteunen bij de monitoring en evaluatie van de LIVC's R om de multi-agency aanpak toekomstgericht vorm te geven. Steden en gemeenten worden op maat ondersteund, in de opstart of verdere uitwerking van hun LIVC R. In de bevraging werd daarom ook opgenomen of gemeenten ondersteuning nodig achten bij het opstarten of verder uitwerken. Daarbij gaven 26 gemeenten zich op voor een dergelijke

ondersteuning. De VVSG zal hen contacteren om verdere ondersteuning mogelijk te maken. Daarnaast werden de respondenten ook bevraagd waar een LIVC R werking baat zou bij hebben. Een meerderheid ziet een meerwaarde bij het uitwisselen van goede praktijken (57%), vorming over herkennen van signalen en nieuwe fenomenen (45%) en opmaak van sjablonen voor een lokaal samenwerkingsakkoord (27%). Ook deze elementen zullen opgenomen worden in het nieuwe project.

Multidisciplinaire platformen

De LIVC R vormt in gemeenten vaak maar één van de diverse multidisciplinaire platformen. Daarom werd in deze ledenbevraging nagegaan welke platformen lokaal actief zijn en welke veiligheids-, samenlevings- of zorgvraagstukken op deze manier worden aangepakt. In onderstaande figuur 9 vind je een overzicht van de diverse platformen waarbij de meeste lokale besturen aangeven dat er naast het LIVC R ook een overleg is waar alle diverse veiligheidsproblematieken worden besproken (19%), intrafamiliaal geweld (15%), sociale huisvestingsproblematiek (13%) en verslavingsproblematieken (10%). Het toont de veelheid van domeinen waarop lokale besturen samenwerken en een regierol opnemen.

Figuur 9: Multidisciplinaire platformen

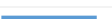

2.6 Noden en Behoeften

Tot slot werd bevestigd in welke mate lokale besturen noden ervaren binnen de aanpak van radicalisering en polarisatie. In eerste instantie werd stilgestaan bij de moeilijkheden die optreden bij het uitrollen van een lokale aanpak. Twee jaar geleden werd daarbij nog aangegeven dat de grootste moeilijkheid het delen van informatie betrof. Dit blijkt nu verdwenen en lokale besturen halen vooral de beperkte capaciteit en middelen aan om een beleid uit te werken (50%). Vervolgens blijkt vooral het beperkt zicht op de signalen van radicalisering en polarisatie een enorme uitdaging. Deze signalen zijn vaak niet (louter) fysiek waar te nemen en spelen zich ondergronds of op sociale media af. Dit maakt het voor eerstelijns werkers en gemeenten bijzonder moeilijk om een zicht te krijgen op de concrete populatie van extremistische burgers. Ten slotte wijzen de respondenten ook, zoals eerder aangegeven onder 2.4, op de moeilijkheid om het uitgevoerde beleid te gaan meten en de concrete impact van de aanpak duidelijk te maken.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Beperkte capaciteit en middelen om een beleid uit te werken	53		50%
Beperkt zicht op de signalen van radicalisering en polarisatie	41		39%
Weinig zicht op de impact van de aanpak	24		23%
Beperkte bovenlokale ondersteuning	18		17%
Geen van bovenstaande	17		16%
Beperkte duurzaamheid en nood aan structurele middelen	13		12%
Andere, gelieve te specificeren	5		5%
Gebrek aan medewerking van partners om een beleid uit te werken rond de thematiek	4		4%

Tabel 17: Noden lokale aanpak

Naast de lokale noden op vlak van aanpak werd ook gepolst naar de noden over het vormingsaanbod. Niet geheel onverwacht op basis van de voorgaande resultaten geven lokale besturen daarbij aan dat een vorming rond signaaldetectie (36%) wenselijk zou zijn. Een bijna even grote proportie (34%) geeft aan dat er momenteel niet meteen een vraag is aan een (bijkomend) vormingsaanbod. Voor 32% van de lokale besturen is een vorming over het omgaan met online haatspraak dan weer een prioriteit en 24% geeft ook aan dat een ondersteunende vorming rond de werking van de LIVC R nuttig kan zijn.

	Aantal	% van de antwoorden	%
Signaaldetectie radicalisering	38		36%
Er is geen nood aan vorming	36		34%
Omgaan met online haatspraak	34		32%
LIVC R	25		24%
Inclusieve communicatie	21		20%
Dynamiek van polarisatie	17		16%
Andere, met name...	5		5%

Tabel 18: Noden vormingsaanbod

3. Besluit

Deze rapportage sluiten we af met enkele centrale bedenkingen over de resultaten van deze bevraging. Zoals in het begin van het rapport toegelicht wilden we vooral nagaan in hoeverre de afgelopen jaren, waarin de COVID-19 pandemie gretig heeft gewoed, breuken hebben geslagen in de samenleving en hoe lokale besturen daarmee zijn omgegaan. Uiteindelijk werden 4 centrale bedenkingen en 8 aanbevelingen gedetecteerd op basis van de resultaten uit de VVSG ledenbevraging.

3.1 Etnisch-culturele breuklijn als brandstof voor rechts- en Salafi-Jihadi extremisme

De resultaten liegen er niet om. Voor het eerst sinds de afname van de VVSG ledenbevraging zijn er meer lokale besturen die signalen van rechts-extremisme ontvangen dan van enige andere uitingsvorm. Maar liefst 54% van de Vlaamse gemeenten ontvangt dergelijke signalen. De tijden waarbij het begrip gewelddadige radicalisering praktisch gelijkgeschakeld werd met extremisme of terrorisme geïnspireerd op een Islamistisch of Salafi Jihadi discours lijken daarbij deels achter de rug. Lokale besturen stellen vandaag vast dat de dreiging op vlak van gewelddadige radicalisering uit diverse hoek komt, maar toch gaat de meeste aandacht naar de zogenaamde “pushers” op de etnisch-culturele breuklijn want naast het rechts-extremisme haalt nog steeds 51% van de Vlaamse lokale besturen aan dat ze signalen over Salafi Jihadi extremisme ontvangen. Daarbij merken de respondenten tevens op dat beide uitingsvormen vaak doelbewust foutieve informatie of desinformatie verspreiden om bewust te polariseren en onveiligheidsgevoelens bij burgers aan te wakkeren.

Ondanks het feit dat de meeste signalen bij gemeenten gestoeld zijn op rechts-extremistische signatuur ervaren gemeenten toch een iets groter gevaar en dreiging vanuit Salafi jihadistische hoek. Enkele respondenten verklaren dit door te stellen dat het rechts-extremistische geweld vaak eerder onderhuids plaatsvindt en kan beschouwd worden als een problematiek in het kader van een ondermijning van de democratie die niet steeds doorgroeit tot een veiligheidsproblematiek. Men geeft aan dat de acties veelal gestoeld zijn op een klimaat van openlijk racisme, stigmatisering, polarisatie en haatspraak. Terwijl binnen Salafi Jihadi hoek vaak nog teruggerepen wordt naar de uiterst gewelddadige terroristische activiteiten van het afgelopen decennia. Bovendien werd ook door OCAD reeds aangegeven dat de signalen rond het Salafistisch Jihadisme momenteel veel minder zichtbaar zijn geworden aangezien verschillende personen en groepen meer clandestien opereren.

Uit de resultaten blijkt verder ook dat de problematiek van zogenaamde FTF-ers of Foreign Terrorist Fighters maar een beperkte rol meer speelt in gemeenten. Gemeenten maken zich vandaag vooral ongerust over personen die vanuit een religieus orthodox kader signalen tonen van onverdraagzaamheid ten aanzien van niet-moslims, het weigeren om een begeleiding op te starten met een vrouwelijke assistente of diverse (doods)bedreigingen naar aanleiding van bepaalde beslissingen die haaks staan op hun wereldbeeld. Respondenten geven daarbij ook aan dat het gestelde gedrag in diverse gevallen gepaard gaat met een geestelijke problematiek.

Een belangrijk aandachtspunt blijft dus de etnisch-culturele breuklijn. Onder lokale besturen bestaat er een quasi unanimiteit (96%) dat deze breuklijn wordt ervaren als het meest gepolariseerde thema waar extremistische groeperingen hun voordeel kunnen uithalen. Net op dit vlak ligt een rol voor zowel de aansturende als lokale overheid om in te grijpen en een verdere ondermijning of aantasting van de democratie en democratische vertegenwoordiging te verhinderen. Lokale besturen geven vandaag reeds aan dat ze investeren in projecten die inzetten op burgerschap & participatie, samenleving in

diversiteit en het versterken van de sociale cohesie. Dergelijke acties zijn broodnodig om segregatie tegen te gaan en burgers te verbinden als dam tegen elke vorm van extremisme en toxische polarisatie. Toch zien we dat dergelijke acties nog niet in alle lokale besturen worden uitgevoerd. Vooral woon- en landelijke gemeenten komen niet of nauwelijks tot het voeren van een beleid op vlak van samenleven door een gebrek aan capaciteit en middelen.

3.2 Nieuwe breuklijnen door COVID-19

Niet enkel de etnisch-culturele breuklijn, maar ook heel wat andere thema's worden door de respondenten gesignaleerd in het kader van schadelijke polarisatie en/of gewelddadige radicalisering. Het dreigingsbeeld is meer dan ooit verspreid over diverse uitingsvormen en lijkt, gevoed door een COVID-19 pandemie, te zorgen voor verdeeldheid in de maatschappij.

Vooreerst kon een nieuwe breuklijn worden vastgesteld die specifiek is verbonden aan de pandemie en waarbij enige vorm van polarisatie is opgedoken over de ernst van de pandemie, de daaraan gekoppelde vaccinatiecampagne, alsook de maatregelen die door de (lokale) overheid werden genomen. Diverse personen en groepen hebben hun momentum gegrepen om in te spelen op de onduidelijkheid en angst bij de bevolking om een ontwrichte overheid en samenleving te doen wankelen door middel van diverse complotten en desinformatie rond COVID-19. De gevolgen zien we, hoewel er op het moment waarop de bevraging werd afgenomen geen maatregelen om COVID-19 in te dijken van kracht waren, nog steeds terug in de resultaten. Hetgeen mogelijks kan aantonen dat de polarisatie rond deze thema's nog niet (geheel) zijn gedicht.

Daarnaast speelde de COVID-19 crisis ook in de kaarten van de reeds aanwezige extremistische groeperingen. Lokale besturen geven aan dat de pandemie een bijkomende katalysator heeft gevormd om bepaalde reeds bestaande "polarisatievelden" zoals, opnieuw, de etnisch-culturele breuklijn extra brandstof toe te dienen. Het klimaat van maatschappelijke onrust, onzekerheid en wantrouwen zorgde voor de perfecte voedingsbodem om het complotdenken verder aan te wakkeren en verdeeldheid te zaaien in de maatschappij.

Bovendien zien we een eerder diffuus dreigingsbeeld waarbij bepaalde individuen en groepen die normaal gesproken niet tot hetzelfde ideologische kader behoren zich gaan groeperen rond bepaalde thema's zoals het vaccinatiebeleid. Het bevestigt ook wat OCAD in hun jaarverslag 2021 aangeeft met name dat binnen het dreigingsbeeld niet enkel de klassieke opdeling in termen van radicale groeperingen in het oog springt maar ook tegenbewegingen rond diverse thema's meer in beeld komen (bijvoorbeeld de beweging tegen COVID-19 maatregelen, gele hesjes, etc.) waarbij personen met diverse motieven elkaar vinden in een gemeenschappelijke boodschap, die bovendien ook vaak gericht is naar een gedeelde vijand – de (lokale) overheid. Net dat anti-overheidsdenken valt ook op te merken in de resultaten, waarbij meer dan 3 op 5 gemeenten (63%) zelf reeds het doelwit was van haatspraak en polarisatie. Veelal blijft het voorlopig nog bij beledigingen die worden geuit, maar in sommige gevallen krijgen lokale besturen ook af te rekenen met vandalisme of (doods)bedreigingen. Het toont aan dat de pandemie en de daaraan gekoppelde vrijheidsbeperkende maatregelen een sterke katalysator hebben gevormd voor het wantrouwen in de (lokale) overheid. Er lijkt dan ook nood aan een aanpak om de breuklijnen in het kader van COVID-19 te herstellen. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor het lokale bestuur om het gesprek met de burger aan te gaan en te luisteren naar de verzuchtingen en bezorgheden van hun inwoners. Onder de krasse uitspraken en verwensingen schuilen immers vaak gevoelens van frustratie omdat hun stem niet wordt gehoord, er geen erkenning wordt gegeven aan persoonlijke noden, eenzaamheid, machteloosheid en andere frustratiebronnen. Daarbij kunnen lokale besturen net een dam vormen tegen de verdere escalatie van deze frustratiebron door tijdig in dialoog te gaan of, als dialoog niet langer mogelijk is, een geschikte opvolging, bemiddeling of begeleiding op te starten. Nu de pandemie deels in sterkte lijkt af te nemen

lijkt het een ideaal moment om in relatieve “vredestijd” de band met de burger terug op te nemen. Maar een lokaal bestuur zal dit niet alleen kunnen oplossen. Enerzijds is er immers de beperkte capaciteit en middelen om voldoende tijd vrij te maken om dergelijke dialoog met burgers aan te gaan, zeker bij de kleinere lokale besturen. Daarnaast is er evenzeer de moeilijkheid, net omwille van het wantrouwen van deze burgers, om hen te benaderen en in dialoog te treden. Een geïntegreerde of multidisciplinaire aanpak dringt zich op waarbij het lokale bestuur als regisseur de diverse lokale partners samenbrengt om af te stemmen en een uniforme aanpak mogelijk te maken. Daarnaast dienen (lokale) overheidsinstanties ook veiligheidsmaatregelen in te bouwen voor situaties waarbij burgers het heft in eigen handen nemen ten aanzien van medewerkers en mandatarissen van het lokaal bestuur. Minimaal dient er een intern meldpunt te worden geïnstalleerd waar medewerkers en mandatarissen melding kunnen maken van haatreacties en verregaande bedreigingen om de signalen boven het wateroppervlak te krijgen.

3.3 Sociale media als katalysator & rekruteringspoel

Sociale media vormen een constante factor bij alle signalen van gewelddadige radicalisering en/of schadelijke polarisatie. Ze vervullen een rol als katalysator die ervoor zorgt dat bepaalde berichten, ongeacht of deze correcte informatie bevatten of niet, een versterkend effect krijgen en via algoritmen gepusht worden naar die personen die gelijkaardige berichten hebben aangeklikt. Het zorgt ervoor dat we allen via sociale media in een eigen wereld rondzwerven omringd door boodschappen die de eigen mening (lijken) te bevestigen. Net door deze algoritmen vormen sociale media ook de ideale rekruteringspoel waarbij personen door continue blootstelling aan bepaalde boodschappen langzamerhand meer en meer overtuigd geraken van bepaalde ideeën en opvattingen.

Opvallende vaststelling is dat niet twitter, Instagram of enig ander sociaal mediakanaal hoog scoort, maar dat bijna unaniem werd gewezen naar Facebook als het kanaal waar lokale besturen het meest polarisatie detecteren alsook het platform waar ze zelf het meest haatspraak ervaren als doelwit (zowel medewerkers als mandatarissen). Een mogelijke verklaring is dat, ondanks de dalende interesse van jongeren in het platform, Facebook nog steeds het grootste sociale-mediaplatform blijft in Vlaanderen. Bovendien blijkt dat 8 op 10 Vlamingen actief is op sociale media, waardoor sociale media nog steeds het platform bij uitstek vormt om duchtig te polariseren en de frustraties de vrije loop te geven.⁴

Op vlak van sociale media ervaren lokale besturen toch enkele moeilijkheden. Zo is het niet steeds eenvoudig om te achterhalen wie de bron is van bepaalde haatboodschappen die online circuleren. Diverse personen gaan schuil achter anonieme accounts waardoor verdere opvolging vaak in de kiem wordt gesmoord. Daarnaast speelt ook de regelgeving op vlak van privacy een belangrijke rol in de aanpak van online haatspraak. Lokale besturen geven aan dat er een gebrek is aan een duidelijk kader rond de aanpak van online haat waardoor zich momenteel juridische problemen voordoen in verband met de gegevensverwerking.

3.4 LIVC R groeit maar blijft politioneel-bestuurlijk verhaal

De ledenbevraging van 2020 toonde al aan dat binnen de LIVC R nog werk kon gemaakt worden van een meer evenwaardige aanpak tussen veiligheid en sociaal-preventief werk. Na twee jaar, waarin onder meer een Vlaamse decreet LIVC R is ingevoerd die Vlaamse actoren meer dan ooit de mogelijkheid geeft om deel te nemen aan het overleg, blijkt echter dat de LIVC R nog steeds voornamelijk een politioneel-bestuurlijk overleg blijft. Net zoals twee jaar geleden blijft de samenstelling in de meeste gevallen beperkt tot lokale politie en lokaal bestuur (burgemeester en

⁴ Dit volgens een onderzoek van Coosto: [Sociale media in Vlaanderen in 2021: alle cijfers en statistieken | Coosto](#)

medewerkers gemeente en - OCMW). Opnieuw een aanduiding dat het sociaal-preventief luik binnen de LIVC R mogelijks te weinig aan bod komt. Bovendien benadrukken lokale besturen in de bevraging dat ze moeilijkheden ondervinden om als regisseur een multidisciplinaire aanpak met diverse partners uit te werken. Sommige respondenten wijzen er op dat vertrouwen aan tafel en duidelijke afspraken over informatiedeling en transparantie over eenieders werking kan zorgen dat de LIVC R een succesverhaal wordt. Het is dan ook vreemd om te merken dat amper 41% van de lokale besturen momenteel een lokaal samenwerkingsakkoord heeft vastgelegd met daarin duidelijke afspraken en richtlijnen van de LIVC R werking. De VVSG maakt deze zomer werk van een modelbesluit die lokale besturen kunnen gebruiken en verder aanpassen naar de lokale context. Op deze manier hopen we bij te dragen aan de opmaak van duidelijk afspraken en de nodige transparantie als sleutel voor een succesvolle casustafel.

Opvallend is ook dat nog steeds een aantal lokale besturen niet volledig op de hoogte zijn van de werking van een LIVC R. Zo gaven enkele respondenten aan dat ze niet wisten wat een LIVC R exact was. Deze respondenten kwamen allen uit kleinere woon- of landelijke gemeenten. Het is duidelijk dat er een verdere nood leeft om lokale besturen verder te blijven sensibiliseren over de werking van de LIVC R en samen met lokale besturen te bekijken hoe een dergelijk overlegplatform niet enkel vanuit een wettelijke verplichting opgericht wordt, maar ook lokaal nut kan hebben wanneer er zelfs geen casuïstiek lijkt te zijn in de gemeente of politiezone.

Toch komen ook diverse positieve elementen naar voor over de LIVC R. In vergelijking met de vorige ledenbevraging valt op dat het aantal LIVC's R in Vlaanderen lijkt toe te nemen. Volgens de resultaten zou vandaag 86% van de Vlaamse gemeenten een dergelijk overlegplatform hebben geïnstalleerd. Bovendien geeft bijna 4 op 10 respondenten aan dat ze geen moeilijkheden ondervinden in hun werking. Gemeenten lijken met andere woorden de LIVC R steeds meer en meer te vinden om lokale signalen te bespreken en dit over een steeds ruimer wordend pallet van uitingvormen van extremisme. Dat laatste vormt meteen ook een mogelijk stuikelblok voor lokale besturen. Sommige respondenten geven immers aan dat ze door de bomen het bos niet meer zien om blijvend zicht te houden op het brede spectrum aan uitingvormen van extremisme en de nieuwe tendensen die zich voordoen in zowel de publieke ruimte als op sociale mediaplatformen.

Tot slot kan ook de bedenking worden gemaakt of radicalisering nog steeds moet behandeld worden als een categoriale problematiek. De resultaten tonen immers aan dat personen die worden opgevolgd in kader van een radicaliseringsproblematiek vaak ook te kampen hebben met andere problemen (o.a. geestelijke gezondheid, verslaving, agressie, etc.). Bovendien lopen individuen die erg vatbaar zijn voor extremistische denkbeelden vaak ook net meer kans op mogelijke andere schadelijke gedragingen (bv. zelfdoding, plegen van misdrijven zonder ideologisch motief, intrafamiliaal geweld, etc.). Is het dan nog wenselijk dat radicalisering als een apart fenomeen wordt beschouwd? En is het dan nog relevant om anno 2022 een platform op te richten zoals de LIVC R met specifieke finaliteit op "het voorkomen van terrorisme"? In onderdeel 2.5 hebben we aangetoond dat lokale besturen de multidisciplinaire aanpak genegen zijn en deze toepassen op diverse problematieken die elkaar raken op het kruispunt van veiligheid, samenlevingsopbouw, welzijn en zorg. Toch bestaat voor vele multidisciplinaire overlegstructuren rond deze fenomenen voorlopig nog geen wettelijke basis. Bovendien geven net ook vele lokale besturen (38%) aan dat de grootste moeilijkheid in het kader van de LIVC R erin bestaat om dit overlegplatform levendig te houden gezien het beperkt aantal casussen. Is het dan niet nuttiger om, naar analogie met buitenlandse voorbeelden⁵, werk te maken van een kader voor multidisciplinaire samenwerking tussen veiligheids- en sociopreventieve partners voor de

⁵ Denk daarbij o.a. aan de Zorg- en Veiligheidshuizen in Nederland waar justitie, zorg en bestuur samenwerken bij de aanpak van complexe problematiek rond overlast, huiselijk geweld en criminaliteit

opvolging en begeleiding van personen die vatbaar zijn voor criminaliteit? Denk daarbij bijvoorbeeld aan Denemarken waar reeds in 1977 netwerken zijn opgestart (SSP) waar vertegenwoordigers uit scholen, sociale diensten en politie samen een aanpak hebben uitgewerkt voor minderjarige jongeren die criminele feiten pleegden. Gelijkaardige initiatieven die Vlaamse gemeenten vandaag op dit vlak nemen stranden voorlopig bij het wettelijke kader dat niet toelaat om informatie uit te wisselen (en te registreren). Bovendien zou een verbreding qua finaliteit ervoor kunnen zorgen dat sociopreventieve partners zich meer aangesproken voelen om onderdeel uit te maken van het multidisciplinaire platform, daar waar de finaliteit van “het voorkomen van terrorisme” voor velen mogelijks als een te eng kader kan worden beschouwd.

We besluiten deze ledenbevraging met 10 aanbevelingen vanuit de VVSG naar bovenlokale overheden om samen met hen werk te maken van een aantal uitdagingen die lokale besturen hebben geïdentificeerd. VVSG vraagt dan ook aan de bovenlokale overheden om:

- 1. Een interbestuurlijke akkoord af te sluiten waarbij lokale besturen worden ondersteund via structurele en terugkerende budgetten.** De lokale besturen zijn de afgelopen jaren vaak de speelbal geweest van veel subsidiestromen (Europese, federale, Vlaamse middelen, gelden van stichtingen, etc.) die niet op elkaar waren afgestemd. Een betere stroomlijning is nodig om dit werk van lange adem aan te kunnen. Op Vlaams niveau wordt vandaag een belangrijke subsidie voorzien voor de aanpak van radicalisering en polarisatie, maar op federaal niveau zorgen de Strategische veiligheids- en preventieplannen (SVPP) voor momenteel voor een grote onduidelijkheid. De SVPP's zijn oorspronkelijk geoormd voor de bestrijding van andere fenomenen (inbraakpreventie, drugsgerelateerde overlast, sociale overlast, intrafamiliaal geweld, etc.) en al lange tijd niet meer geïndexeerd. De facto betekent dit dus dat er steeds minder werkbaar budget overblijft voor een steeds groter wordend gamma aan criminaliteitsfenomenen. Een lokale keuze om SVPP middelen te investeren in projectenmiddelen of capaciteit rond radicalisering zal er in de praktijk voor zorgen dat het lokaal bestuur de middelen die bestemd waren voor de preventie van andere criminaliteitsfenomenen moeten herschikken. Daarom vraagt de VVSG aan de Federale en Vlaamse overheid om een interbestuurlijke akkoord af te sluiten waarbij lokale besturen worden ondersteund via structurele en terugkerende budgetten, naar analogie met de aanbevelingen van de Parlementaire onderzoeks-commissie Terroristische aanslagen. Deze budgetten zijn noodzakelijk voor de uitbouw van een integrale aanpak van radicalisering en polarisering met aandacht voor zowel het veiligheids- als sociaal-preventief luik.
- 2. Investeren in het structureel aanpakken van de voedingsbodem.** Repressie is noodzakelijk om extremistische branden te blussen, maar om de problematiek bij de wortels aan te pakken is nood aan structurele aanpak van maatschappelijke spanningen, daar ligt immers de voedingsbodem voor extremisme. Vandaag lijken gemeenschappen vooral tegenover elkaar te staan op de etnisch-culturele breuklijn. De VVSG vraagt dan ook, zoals reeds aangegeven in strategisch dossier 3 Samenleven in diversiteit in het VVSG memorandum 2019-2024 om blijvend te investeren in het bouwen van bruggen over de breuklijn heen en in te zetten op het versterken van samenleven in diversiteit met aandacht voor het creëren van ontmoetingskansen en de mogelijkheid bieden aan lokaal maatwerk. (strategisch dossier 3 VVSG memorandum).
- 3. Speciale aandacht voor kleinere gemeenten.** Uit de resultaten blijkt dat ook woon-en landelijke gemeenten schadelijke effecten ervaren door radicalisering en polarisatie, maar dat ze vaak niet de capaciteit en expertise in huis hebben om een inclusief beleid te voeren. Bovendien vallen ze ook vaak uit de boot bij projectoproepen die worden gelanceerd net omwille van de reeds beperkte capaciteit om een aanvraag in te dienen of de te grote drempels in de oproep. Hierdoor ontstaat een Mattheuseffect met een grotere discrepantie tussen grotere en kleinere lokale besturen. Ondersteun hen om een verder mattheuseffect onder lokale besturen te vermijden en stimuleer deze kleinere gemeenten om via intergemeentelijke samenwerking de kennis en expertise binnen te brengen.

4. **Aandacht en steun voor het herstel van vertrouwen in de overheid.** Nu de pandemie deels in sterkte lijkt af te nemen lijkt het een ideaal moment om in relatieve “vredestijd” de band met de burger terug op te nemen. Maar een lokaal bestuur zal dit niet alleen kunnen oplossen. Enerzijds is er immers de beperkte capaciteit en middelen om voldoende tijd vrij te maken om dergelijke dialoog met burgers aan te gaan, zeker bij de kleinere lokale besturen. Daarnaast is er evenzeer de moeilijkheid, net omwille van het wantrouwen van deze burgers, om hen te benaderen en in dialoog te treden. Het niveau om de connectie te maken zal lokaal zijn. Dat blijkt onder meer uit de recente analyses van Statistiek Vlaanderen waaruit blijkt dat de Vlaamse burger nog het meest vertrouwen heeft in de lokale overheid. Het vertrouwen in de andere bestuursniveaus ligt lager. Hier liggen dus mogelijkheden: ondersteun een geïntegreerde of multidisciplinaire aanpak waarbij het lokale bestuur als regisseur de diverse lokale partners samenbrengt om af te stemmen en een uniforme aanpak mogelijk te maken.
5. **Opzetten van gefundeerd onderzoek rond gerichte victimisatie door haatboodschappen en bewustzijn creëren rond het thema.** VVSG vraagt een zekere urgentie omtrent de aanpak van haatreacties en bedreigingen (via sociale media). Daarom zijn we vragende partij om een onderzoek in te stellen om na te gaan om beter te meten hoe groot dit probleem exact is (de ledenbevraging geeft ons immers maar een eerste, eerder casuïstiek, beeld van de problematiek). Daarnaast dient lokaal ook de nodige aandacht voor het fenomeen en is nood aan sensibilisering waarbij medewerkers en mandatarissen melding kunnen maken van haatreacties en verregaande bedreigingen om de signalen boven het wateroppervlak te krijgen én daarbij ook geholpen worden richting concreet handelingskader (bvb. hoe ga ik in gesprek met iemand met extreme meningen?)
6. **Stel een integraal en geïntegreerd actieplan online haat & polarisatie** op, in samenwerking met sociale mediaplatformen, om complottheorieën, desinformatiecampagnes en valse profielen beter aan te pakken. Lokale besturen kunnen deze online realiteit niet alleen aanpakken. Daarom pleit VVSG ervoor dat bovenlokale overheden in samenwerking met sociale mediaplatformen (verder) werk kunnen maken van het indijken van schadelijke informatie en de aanmaak van valse profielen enerzijds en anderzijds terug de verbinding te maken met burgers via het digitale kanaal (inclusieve & verbindende communicatie)
7. **Voorzie, rekening houdend met de GDPR wetgeving, in een kader om online proactief en preventief werk mogelijk te maken.** Lokale besturen geven vandaag aan dat ze nog zoekend zijn naar manieren om niet enkel in de publieke ruimte maar ook online hun preventiewerk naar behoren uit te voeren. Maar daarvoor botsten ze op een aantal moeilijkheden (ontbreken van een wettelijke basis om online preventiewerk mogelijk te maken)
8. **Betrokkenheid van lokale besturen en de VVSG bij de bespreking van het interfederaal samenwerkingsprotocol LIVC R.** Om lokale en sectorale noden over de LIVC R vanuit een bottom-up benadering mee te nemen in de (eventuele) verdere uitwerking van de LIVC R werking. Reeds enkele jaren is er sprake van de totstandkoming van een interfederaal samenwerkingsakkoord LIVC R, onder meer in het OCAD jaarverslag 2021. OCAD geeft aan dat de gesprekken die hierover reeds zijn aangevat in 2022 worden verder gezet. Tot op heden werden noch de VVSG, noch de lokale besturen hierover gehoord. Een gelijkaardige verhaal deed zich reeds voor bij de totstandkoming van de wet tot oprichting van een LIVC R uit 2018. Op geen enkele manier werd er toen afgestemd met de lokale besturen, VVSG en socio-preventieve actoren. Dit heeft er mede toe geleid dat er vandaag een beperkt draagvlak is voor deelname aan de LIVC R bij sociale partners.

9. **Nood aan verdere sensibilisering over de LIVC R:** In het voorjaar 2022 heeft de Vlaamse overheid in samenwerking met de VVSG zes regionale informatiemoment georganiseerd om lokale besturen en (potentiële) deelnemers aan de LIVC R werking te informeren over het nieuwe Vlaamse decreet LIVC R. Uit de bevraging blijkt dat diverse actoren reeds op de hoogte zijn van de werking en weinig tot geen moeilijkheden ervaren, maar er zijn ook nog enkele, vooral respondenten uit woon- en landelijke gemeenten, die nog te weinig kennis hebben over dit casusoverleg. Samen met de Vlaamse overheid wil de VVSG bekijken hoe deze doelgroep verder ondersteunt kan worden

10. **Onderzoek de wenselijkheid van een kader over de multidisciplinaire aanpak van criminaliteit** naar analogie met buitenlandse praktijken. De LIVC R blijkt in de meeste gemeenten goed te lopen, maar de vraag rijst of we radicalisering moeten blijven zien als een categoriale problematiek. Bovendien geven diverse, vooral kleinere gemeenten, aan moeilijkheden te ondervinden om hun LIVC R “levendig” te houden. Een nieuw en breder kader op multidisciplinair werken rond samenlevingsproblematieken kan mogelijkheden bieden, maar biedt wellicht ook enkele nadelen. Verder onderzoek dient uit te wijzen of deze piste een toekomst heeft.

4. Bijlagen

Bijlage 1: Representatie van gemeenten naar Belfius cluster⁶

Type	Cluster		Aantal gemeenten	Proportie gemeenten	Aantal Bevraging	Proportie ledenbevraging
Woongemeenten	V1	Gemeenten in de stadsrand met hoge inkomens en vergrijzende bevolking	10	39%	5	50%
	V2	Gemeenten in de stadsrand met hogere inkomens en toenemend aantal jongeren	14		5	36%
	V3	Woongemeenten met hogere inkomens	37		18	49%
	V4	Woongemeenten met toenemend aantal jongeren	28		11	39%
	V5	Woongemeenten met vergrijzende bevolking	27		10	37%
Landelijke gemeenten	V6	Landelijke woongemeenten met hogere inkomens	21	21%	8	38%
	V7	Landbouwgemeenten	17		5	29%
	V8	Landelijke woongemeenten met eerder vergrijzende bevolking	26		10	38%
Economische aantrekking	V9	Gemeenten in de stadsrand met economische aantrekking en toenemend aantal jongeren	13	25%	8	62%
	V10	Gemeenten met economische aantrekking en vergrijzende bevolking	16		2	13%
	V11	Gemeenten met economische aantrekking en groter bevolkingsaantal	13		8	62%
	V12	Gemeenten en kleine steden met centrumfunctie en economische aantrekking	32		16	50%
Verstedelijkte gemeenten	V13	Goed uitgeruste gemeenten en kleine steden met vergrijzende bevolking	11	8%	6	55%
	V14	Goed uitgeruste gemeenten en kleine steden met toenemend aantal jongeren	14		6	43%
Grote en regionale steden	V15	Grootsteden en centrumsteden	13	4%	12	9%
Kustgemeenten	V16	Kustgemeenten	8	3%	3	2%
TOTAAL			300	100%	133	44%

⁶ Gebaseerd op de typologie van de Vlaamse Gemeenten 2017 van sociaaleconomische clusters met aanpassingen n.a.v. gefuseerde gemeenten

Bijlage 2: Representatie van gemeenten naar geografische indeling (per provincie)

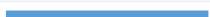

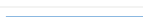

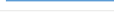

Provincie	Totaal aantal gemeenten per provincie	Procentueel aantal gemeenten per provincie (n=300)	Aantal gemeenten per provincie in de steekproef	Procentueel aantal gemeenten per provincie in de steekproef (n= 133)
West-Vlaanderen	64	21%	24	18%
Oost-Vlaanderen	60	20%	26	20%
Antwerpen	69	23%	31	23%
Limburg	42	14%	22	17%
Vlaams-Brabant	65	22%	30	23%
Totaal	300	100%	133	100%

Bijlage 3: Signalen per actor

Uit welke hoek ontvangt u signalen van radicalisering in uw gemeente? Meerdere antwoorden zijn mogelijk

	Aantal	% van de antwoorden	%
Lokale politie	62		91%
OCMW	40		59%
Scholen	36		53%
Gemeente	29		43%
Burgers	25		37%
Burgemeester	22		32%
Jeugdwerk	15		22%
Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse (OCAD)	14		21%
Parket	12		18%
CLB	12		18%
Ouders	12		18%
Straathoekwerk	11		16%
Federale politie	11		16%
Veiligheid van de Staat (VSSE)	9		13%
ARIEC	9		13%
Algemene Dienst Inlichtingen en Veiligheid (ADIV)	8		12%
Gemeenschapswachten	8		12%
Justitiehuis	7		10%
Religieuze verenigingen	5		7%
Sportclubs	4		6%
Kind & Gezin	4		6%
Andere, gelieve te specificeren	4		6%
Sociale huisvestingsmaatschappij	3		4%
Centra Algemeen Welzijnswerk (CAW)	2		3%
Culturele verenigingen	2		3%
Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG)	1		1%
Minderhedenorganisaties	1		1%
VDAB	1		1%
Lokaal Overlegplatform Basis- en secundair onderwijs (LOP)	0		

Bijlage 4: Desinformatie

	Aantal	% van de antwoorden	%
COVID-19	32		68%
Vluchtelingen(beleid)	30		64%
Lokale overheidsbeleid	29		62%
OCMW leefloon en uitkering	23		49%
Integratie en inburgering	19		40%
Mobiliteit	14		30%
Taalbeleid	13		28%
Beschikbaarheid sociale woningen	12		26%
Conflict in Oekraïne	10		21%
Religie	7		15%
Ruimtelijke ordening	6		13%
Statuut tijdelijke ontheemden	5		11%
Andere, gelieve te specificeren	4		9%

Tabel 19: thema's desinformatie

Meer info en bronnen

[Activiteitenverslag 2021 - OCAD \(belgium.be\)](#)

[Ledenbevraging 2020 \(vvsg.be\)](#)

[Pagina niet gevonden | BeSafe](#)

[wet LIVC R](#)

[decreet LIVC R](#)

[draaboek LIVC R](#)

[Sociale media in Vlaanderen in 2021: alle cijfers en statistieken | Coosto begeleidings- en coachingstrajecten](#)

Over VVSG

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw is het steunpunt, de belangenbehartiger en de beweging van het lokale bestuur. Alle 300 gemeenten en OCMW's in Vlaanderen zijn lid, naast vele politiezones en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Een huis van vertrouwen dat haar leden advies en begeleiding verleent, informatie geeft op maat, zorgt voor opleiding en vorming, ontmoetingsdagen organiseert en andere ondersteunende diensten biedt. Meer dan 10.000 politici of ambtenaren volgen elk jaar een studiedag of een opleiding bij de VVSG.

VVSG

